

LUNDS
UNIVERSITET

Aspekter av Social Hållbarhet - exemplet LANDSKRONA
En Rättssociologisk analys av ungdomsbrottslighetens bakomliggande faktorer samt en kartläggning av de unga gärningsmännen bakom misshandel och personrån 2004-2006

Yenny Holm Ht 2007-04-20
Rättssociologiska enheten
Lunds Universitet

Handledare: Håkan Hydén,
Professor i Rättssociologi
Examinator: Per Wickenberg

Sammanfattning/Abstract

Landskrona har under de senaste åren handskats med kriminalitet där gärningsmännen har en ålder under 21 år. De brott det främst handlar om när vi talar om ungdomsbrottslighet i Landskrona kommun är *misshandel utomhus* och *personrån*. Trots att kommunen genom framgångsrika åtgärder nått positiva resultat där den tidigare uppåtgående brottstrenden nu stannat av och börjat dala, så ligger de höga siffrorna kvar som pekar på att ungdomskriminaliteten inte minskar i samma utsträckning. Det övergripande syftet med denna studie är att finna och förstå den normförändring som skett i Landskrona. För att studera detta har jag fört samtalsintervjuer med polis, Blåjackor, enhetschef med anställda och ungdomar på Ungdomshuset NOVA, samt använt mig av resultat från en enkät som ca 800 elever från gymnasieskolorna i Landskrona kommun själva fått deklarerat sin relation och eventuella delaktighet i brott som misshandel och personrån. Ett annat syfte med min studie var att kartlägga ungdomsbrottsligheten i kommunen. Studien redogör för de vanligaste konstellationer gärningsmännen ingår i då de begår brott samt beskriver utvecklingen av ungdomar som själva deltagit i misshandelsbrott eller personrån under perioden 20050101-20061130. För att lägga fram en kartläggning över var brotten misshandel och personrån i störst utsträckning sker har jag använt mig av statistik från polisens register över antal brott per gata. Studien utgår ifrån det *kritiska område* som polisen framställde i rapporten "*Misshandel och personrån utomhus i Landskrona 2004-09-01—2005-08-31*" Studien analyserar även, utifrån rättssociologisk normteori och Hydén & Wickenbergs normmodell, de drivkrafter och den normförändring som ligger bakom den höga nivån på antalet misshandelsbrott samt personrån.

Landskrona has during the last years faced a problem with increasing amount of crimes where the perpetrators have an age under 21 year. In the statistic forefront the crimes *outdoor physical abuse* and *robbery* is seen as the largest problem. Even though the municipality through successful preventive measures did accomplish to reduce the amount of crime generally the level of crime made by young people are still unchanged. The main reason for this report is to understand the reasons behind the high statistics of juvenile delinquency. To build up this understanding I have analyzed statistics from the police and Brottsförebyggande rådet. Furthermore I held conversation shaped interviews with Blåjackorna, the head director and also the employees of the house of youths NOVA. A questionnaire answered by approximately 800 students was sent out on the web

in which they declared their relation and interference with crimes like outdoor physical abuse and robbery. Another cause in my report is to map out the juvenile delinquency in Landskrona. With juvenile delinquency I refer to the different constellations that any possible gang of youths may have but also to describe the development in juvenile delinquency over the years 2005 and 2006. This report maps out the amount of crime in the streets within the *critical area* which the police described in their study “*Misshandel och personrån utomhus i Landskrona 2004-09-01–2005-08-31*” (Physical abuse and robbery in Landskrona).

My report also analyses, through a Sociology of Law point of view and Hydén & Wickenbergs norm-model, the driving forces and the changed norms behind the high amount of physical abuse and robbery crimes in Landskrona.

Yenny Holm

Rättssociologiska enheten, Lunds Universitet.

Nyckelord: Ungdomsbrottslighet, normer, normmodellen, juvenile delinquency, norms

Generellt sett är generaliseringar praktiska, men generellt sett felaktiga.

Timbuktu, Artist

Tack till

Min förstående sambo, som stått ut och stöttat mig i mitt engagemang i Landskrona!

Mamma Holm, som jag fått mysiga luncher med nästan dagligen!

Sergio Garay, Landskornas Kommunchef som fått mig att känna mig mycket välkommen!

Anders Danielsson, Länspolismästare (numera Säpochef) som i gott samarbete gav stöd åt studiens resultat och dess betydelse för framtida brottspreventiva åtgärder.

Håkan Hydén, Professor i Rättssociologi Lunds Universitet som gav mig möjlighet till detta uppdrag.

Göran Hassel, Kriminalunderrättelsetjänsten Brottsförebyggande metodutvecklare som gett mig goda råd, många skratt och tillgång till skraddarsydd brottsstatistik

Tutti Johansson Falk, Kommunalråd som med orangea samtal och sina glada god morgon och samtal har gett mig extra inspiration.

Jan Nilson, Strateg Stadsutveckling för inspiration och ett gott påbörjat samarbete.

Annika Wågsäter, Strateg brottsförebyggande frågor

Dragan Kostic, Strateg integration och mångfald för gott samarbete.

Dino Giribaldi, Strateg IT frågor

Inger Nejdebring, Informationsansvarig för goda råd.

Danuta Rubinska Strateg

+ Alla andra trevliga människor jag har talat med eller bara avnjutit en kopp kaffe med under fikaraster ☺

De ungdomar som jag har hållit samtalsintervju med i vilka de låtit mig ta del av deras brokiga bakgrund, nutida situation och framtidsplaner.

Sist men inte minst **de elever vid gymnasieskolorna i Landskrona** som låtit mig ta del av deras skoldagar, fritid och inte minst alla de mail (glada som arga) som jag fått ta del av.

Tack!

Yenny

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	
1.1 Syfte	7
1.2 Frågeställningar	7
1.3 Tidigare Forskning	8
2. BAKGRUND	10
2.1 Integration och mångfald	10
2.1.1 Från Invandrapolitik till Integrationspolitik och förebyggande åtgärder	10
2.1.2 Integrationen som process	11
2.1.3 Delaktighet i samhällsutvecklingen	12
2.1.4 Demokrativärden	12
2.1.5 Avsaknaden av åsiktsöverensstämmelse mellan väljare och valda	13
2.1.6 Vad är indikationer?	13
2.2 Brottsförebyggande rådet (Brå)	14
2.2.1 Brottsförebyggande rådets självdeklarationsundersökningar 1995-2005	14
2.2.2 Sverige som förebild i brottsförebyggande arbete	14
2.2.3 Landskrona och brottsprevention	15
2.2.4 Social brottsprevention i Sverige	16
2.2.5 Social brottsprevention Landskrona	17
2.2.6 Arena Trygghet	18
2.3 NOVA – Aktivitetshus för ungdomar	19
2.3.1 Hur upplevs ungdomsproblematiken?	19
2.4 Ungdomar och brott i Sverige	20
2.4.1 Vilka är det som blir kriminella?	21
2.4.2 Vad får unga för straff?	21
	21
3. METOD	22
3.1 Survey – en forskningsstrategi	22
3.1.1 Surveyundersökningar och urval	23
3.1.2 Analysenheter	23
3.1.3 Samtalsintervjuer	24
3.1.4 Enkät	24
3.1.5 Bortfallsanalys av enkät	25
3.2 Statistik och statistikens huvudfrågor	26
3.2.1 Statistiken behöver tolkas	26
3.2.2 Anmälda brott	26
3.2.3 Uppklarade brott	27
3.2.4 Misstänkta personer	27
3.2.5 Antalsräkning av brott	27
3.2.6 Klassificering av brott	28
3.2.7 Förändring av statistikrutiner	29

3.3 GENUS i arbetet med ungdomar	29
3.3.1 Mannen som norm	30
3.3.2 Genuskontraktet	30
3.3.3 Sega strukturer	31
3.4 Normer	31
3.4.1 Normer och handlingssystem	32
3.4.2 Normmodellen	33
4. RESULTAT	
4.1 Självdeklarationsundersökningen/Enkäten	34
4.2 Normanalys	45
4.3 Social Hållbarhet – exemplet Landskrona	52
Litteratur och Referenser	55
Bilagor	56

1. INLEDNING

Sedan ett par år tillbaka har det visats rapporter på att Sverige har ett växande problem med vad som i folkmun kallats för ungdomsbrottslighet. Hur utbredd ungdomsbrottsligheten är och hur dess utveckling ser ut är en diskussion som ständigt rör sig i samhällsdebatten. I storstäder som Malmö och Stockholm ökade exempelvis polisanmälda ungdomsrån under slutet av 1900-talet. Landskrona är en av de städer som drabbats hårt under de senaste åren, det positiva är att den uppåtgående trenden har vänt genom att antalet anmälda brott med koppling till ungdomar nu är på väg neråt.¹

Ambitionen är att denna undersökning ska ge en helhetsbild av den ungdomsbrottslighet som figurerar i Landskrona. Det är ganska vanligt att ungdomar begår något enstaka brott under sin tonårstid och då oftast skolstölder eller snatteri ifrån affärer. Tio procent av alla ungdomar i Sverige i årskurs nio har till exempel brukat våld mot en annan person.² Den senaste undersökningen publicerades december 2006 och visade att brott begångna av ungdomar fortsätter att minska hos elever i årskurs nio.

1.1 Syfte

Det övergripande syftet med denna studie är att hitta och förstå den normförändring som skett i Landskrona. En av effekterna av denna normförändring är en ökad kriminalitet bland ungdomar. Ett annat syfte med min studie är att kartlägga ungdomsbrottsligheten i Landskrona. Med kartläggning menar jag att försöka tydliggöra de eventuella konstellationer gärningsmännen ingår i då de begår brott men även beskriva utvecklingen av andelen unga som själva deltagit i brott som misshandel eller personrån under åren 2004-2006.

1.2 Frågeställningar

I min undersökning sätter jag störst fokus på vilka drivkrafter som ligger bakom ungdomsbrottsligheten för att sedan kunna föra en normvetenskaplig diskussion kring

¹ Brårappport 2006:7, Ungdomar och brott åren 1995-2005.

² Brottsförebyggande rådet, *Kort om ungdomsbrottslighet*, 2005

förändringen. Andra frågor jag önskar att finna svar på är vilka ungdomar det är som begår brott som *Misshandel utomhus* samt *Personrån* Landskrona? Är det enstaka individer eller gäng? Är det samma individer eller nya konstellationer? Finns det indikationer som pekar på någon form av organiserad gängbrottslighet bland Landskronas ungdomar?

1.3 Tidigare forskning

I detta stycke väljer jag att ta med även den forskning som ligger nära områden som kriminologi av den anledning att jag inte vill välja bort de studier som gjorts som där resultatet kan vara indikationer på en normförändring ur ett samhällligt eller individmässigt perspektiv. Jag syftar då på forskare som Lupita Svensson och Felipe Estrada.

Margaretha Rolfson beskriver i sin bok *Unga på drift* (1994) sociala normer och social kontroll på Rosengård i Malmö. Hon beskriver i sin avhandling att vissa sociala normer marginaliseras eller neutraliseras av exempelvis starkare krafter som känslan av utanförskap och resursfattigdom. Som lösning anser Rolfson att det måste satsas på att integrera och inte segregera.

Lupita Svenssons avhandling *"Häktad eller omedelbart omhändertagen"* (2006) är en studie om akuta frihetsberövanden av unga lagöverträdare. I den undersöks vilka unga kriminella som socialtjänsten tar hand om i ett akut skede och vilka som hamnar hos polisen. De som blir häktade har oftast begått våldsbrott, är äldre och första generationens invandrare. Detta granskas kritiskt eftersom detta är variabler som inte ska påverka vid rättsliga beslut där omhändertagande av socialtjänsten eller häktning står som åtgärder. Resultaten visar vidare att det finns skillnader mellan det syfte som står bakom lagen och myndighetsutövningen vilket armeras genom det höga antalet häktningar.

Felipe Estrada vid kriminologiska institutionen i Stockholm har i flera studier undersökt olika aspekter och infallsvinklar när det gäller ungdomsbrottslighet. I studien *"Brottslighetens politiska dynamik – ledarsidors syn på ungdomsbrottslighet 1970-1999"* beskriver han hur synen på ungdomsbrottslighet som samhällsproblem utvecklats under perioden 1970-1999 hos ledarsidor (representanter för de tre dominerande politiska lägren i svensk politik). Frågor han vill besvara är bl.a. vilken bild som förmedlas av ungdomsbrottslighetens utveckling och vilka orsakerna till de ungdomsrelaterade brotten tycks vara samt vad man anser att samhället ska göra åt problemet. Estrada

har i annan rapport beställd av Socialstyrelsen (publikation, Social Rapport 2006) syftet att beskriva kunskapsläget när det gäller ungdomsbrottslighetens omfattning och utveckling. Som avgränsande period ligger fokus på 1990-2004 samt ungdomar 15-20 år och berör då ungdomsrelaterade brott som stöld och våldsbrott.

I ”*Ungdomsvåld: uppmärksamhet och reaktion*” (2001) påpekar Estrada att ungdomsvåldet som samhällsproblem inte alltid bottnar i att ungdomar gör något de inte gjort tidigare eller att fenomenet skadar samhället mer än innan. Han menar att fokus ligger på den bild som skapats av ungdomsvåldet. Estrada försökte att studera ungdomsbrottslighetens utveckling utifrån dessa två perspektiv. Målsättningen är att studien ska kunna ligga som underlag för vidare diskussion kring samhällets reviderade reaktion kring brottslighet överhuvudtaget men främst ungdomsbrottslighet.

I studien ”*Ungdomsbrottslighetens utveckling i Sverige*” lyfter Estrada fram ytterligare aspekter så som mörkertal, bristfällig statistik som belyser utvecklingen av ungdomsbrottslighet och då främst stöld. Slutsatsen Estrada drar i den studien är vikten av en kombination mellan själdeklarationsundersökningar och anmälda brott för att nå så sanningsenliga resultat som möjligt för att beskriva ungdomsbrottslighetens faktiska utveckling.

Brottsförebyggande rådet (Brå) har ett antal publikationer genom sökordet ”*Ungdomsbrottslighet*”. I publikationen ”*Kort om ungdomsbrottslighet*” (2005) beskrivs kortfattat olika statistiker som exempelvis beskriver hur många ungdomar som slagit till någon annan, hur många ungdomar som provat att använda exempelvis narkotika som hasch, hur många ungdomar i åldern 15-17 som misstänkts för brott åren 1989-2004 etc.

Andra forskningsrapporter som på något sätt tangerar min studie är en rapport som beskriver de brott som enligt undersökningen förutsäger en fortsatt kriminell karriär (Brå-rapport 2000:3).

”*Stöld, våld och droger bland ungdomar i årskurs nio*” är en annan rapport som kartlägger viss ungdomsbrottslighet bland elever i årskurs nio (Brå-rapport 2003:5).

En annan intressant studie som Brå står bakom är deras *Självdeklarationsstudie* som är en studie som görs bland niondeklassare vart annat år för att få kunskap om hur brottsstatistiken förändras över tiden. I ”*Ungdomar och brott åren 1995-2005*” sammanfattas de rapporterna. Totalt sett har antalet brott blivit färre medan våldsbrotten ligger kvar på samma nivå som 1999. Brotten blir

enligt Brå färre och inte värre som många varit rädda för. Detta kan vara en av de indikationer som pekar på att de sociala normerna bland ungdomar/vissa ungdomar och deras sätt att interagera med andra ungdomar har förändrats. Diskuterar detta vidare under stycket *Möjligheter och systemvillkor*.

2. BAKGRUND

2.1 Integration och mångfald

Stycket nedan är av relevans eftersom det visar Landskrona kommuns sätt att se på Landskronas mångfald. I min studie framkommer att ungdomarna i Landskrona på olika sätt kopplar samman en stor del av stadens problematik med stadens mångfald.

På Landskrona kommuns hemsida står att läsa att kommunen har en mångfald av människor vilket gör den till en spännande stad där 20 % av invånarna i Landskrona är födda utanför Sverige. Kommunens mål är att alla ska kunna leva, bo och trivas i samma stad oavsett vart man kommer ifrån från början. Detta kräver att det finns en ömsesidig respekt och förståelse för varandra oavsett likheter eller olikheter. Integration kan tolkas på många olika sätt. Till skillnad från assimilation som betyder att minoriteter ska anpassa sig till majoritetens normer och sätt att vara, så betyder integration att samhällets olika grupper inte behöver ge upp sin bakgrund och kultur för att få samma ekonomiska, politiska och sociala villkor som övriga medborgare. Lika rättigheter innebär samtidigt lika skyldigheter vilket ofta faller bort i dessa diskussioner. Vi är alla skyldiga att leva efter de lagar som gäller i Sverige. Integration är en process där alla tillsammans måste ta ett stort ansvar för att Landskrona ska kunna vara en öppen och generös stad att leva i. Det gäller inte bara ett ansvarstagande för personer med utländsk bakgrund utan för alla. I ett mångkulturellt samhälle gäller det att se möjligheterna. I ett samhälle som Landskrona med en kulturell och etnisk mångfald borde människor istället kunna komplettera varandra med olika kompetens och livserfarenhet. Att få en samlad identitet som istället heter Landskronabor.

2.1.1 Från Invandrarpolitik till integrationspolitik

Här nedan står att läsa vad Regeringen har för riktlinjer kring hur mångfalden ska stå som utgångspunkt för politikens utformning på samhällets alla nivåer. Slutsatsen är att regeringen lägger det största ansvaret på de enskilda kommunerna.

Sverige har genom invandring blivit ett land med kulturell och etnisk mångfald. 2005 var 12,2 procent av Sveriges befolkning födda utomlands medan 15,8 procent har utländsk bakgrund.³ Till den kulturella och etniska mångfalden bidrar de minoriteter som finns i Sverige trots att de funnits här under lång tid. Regeringen anser att denna mångfald bör tas som utgångspunkt för den generella politikens utformning och genomförande på alla samhällsområden och nivåer. Säråtgärder som riktar sig till invandrare som grupp bör begränsas till insatser och åtgärder som kan behövas under den första tiden i Sverige. I propositionen föreslår regeringen mål och inriktning för en framtida integrationspolitik. Alla ska ha lika rättigheter, lika möjligheter oavsett etnisk och kulturell bakgrund. Målet är att med mångfald som grund och skapa ett samhälle som kännetecknas av en utveckling där alla är delaktiga oavsett bakgrund. Ett medansvar som bygger på ömsesidig respekt och tolerans. Regeringen föreslår i propositionen att *en ny myndighet inrättas med ansvar för integrationspolitiska mål och synsätt får genomslag på olika samhällsområden samt för att aktivt stimulera integrationsprocesserna i samhället. Det integrationspolitiska arbetet skall särskilt inriktas på att ge stöd till individens egen försörjning och delaktighet i samhället, värna grundläggande demokratiska värden och verka för kvinnors och mäns lika rättigheter och möjligheter samt förebygga och motverka diskriminering, främlingsfientlighet och rasism.*⁴ Myndigheten ska alltså ha det övergripande ansvaret för att alla, oavsett etnisk och kulturell bakgrund, har lika rättigheter och möjligheter. Samtidigt ska den förebygga och motverka diskriminering, rasism och främlingsfientlighet. Myndigheten ska vidare ansvara för nyanlända invandrare så att de får det stöd de behöver för att integreras i det svenska samhället. I organisationen ska, med självständig ställning, en ombudsman mot etnisk diskriminering inordnas. I propositionen står även att *Regeringen anser att kommunerna även i fortsättningen bör anordna individuellt inriktad introduktion för skyddsbehövande och andra invandrare som kommunen får särskilda statliga bidrag för.*⁵ Regeringen lägger genom detta ett

³ Integrationsverket *Integrationsverkets statistik 2005*. Definition av utländsk bakgrund: Född i Sverige med två utrikes födda biologiska föräldrar. Är bara en förälder född utrikes räknas det som svensk bakgrund.

⁴ Regeringens proposition 1997/98:16 Från Invandrarpolitik till integrationspolitik, ”Propositionens huvudsakliga innehåll”

⁵ Ibid.

stort ansvar på kommunerna. Målen är mer specificerade genom att regeringen vill att introduktionen i större utveckling ska utgå ifrån individens behov och förutsättningar och i högre grad utformas tillsammans med den enskilde. Folkrörelserna förväntas att i större utsträckning spela en stor roll i introduktionen genom att regeringen anser att insatser och stöd bör samlas i ett introduktionsprogram. Vad programmet ska innehålla och vad introduktionen ska leda till redovisas i propositionen.

2.1.2 Integrationen som process

Integration som process handlar om hur skilda delar kan förenas i en större helhet. För minoritetsgrupper kan detta tas emot på olika sätt. Den som lämnat sitt hemland för att leva sitt liv i ett annat land måste alltid skaffa sig ett förhållningssätt till det nya landet. Vissa strategier går ut på att skydda den egna kulturen och livsstilen mot majoriteten och då måste integrationen handla om möjligheten att vara en del i en större helhet *utan* att behöva förtränga sin egen kultur eller etniska identitet. En viss anpassning måste ändå alltid ske eftersom det är en förutsättning i mötet mellan människor. Integrationsprocessen är en process där alla måste vara delaktiga genom bidragande och ansvarstagande. Integration är inte bara en fråga om och för invandrare. I ett samhälle med både etniskt och kulturell mångfald bör människor komplettera varandra. Mångfalden kräver en sorts frigörning för att dess riktiga potential ska komma till användning. Segregation kan sägas vara både självvald och påtvingad i ett samhälle och lika oönskad som en påtvingad assimilation. Integrationsprocesserna är ständigt pågående och hur de utvecklar sig beror på ett stort antal faktorer så som den enskilda individens förutsättningar, ambitioner och önskemål. Faktorerna är ofta samverkande och spelar en stor roll för individens möjligheter för exempelvis självförsörjning. Det är också lika viktigt att samhället har grundförutsättningar så som öppenhet respekt och tolerans samt att samhällets institutioner verkar för och utvecklas med utgångspunkt i mångfalden i samhället.⁶

2.1.3 Delaktighet i samhällsutvecklingen

Regeringen menar att särskilda insatser bör göras för att ”stimulera invandrarens delaktighet i samhällsutvecklingen”. Med delaktighet menar regeringen deltagande i den formella demokratin

⁶ Ibid.

och makt och ansvar i det vardagliga livet. Det finns en ständigt pågående debatt i samhället om hur demokratin kan utvecklas och förnyas för att öka möjligheten för medborgarna att vara mer delaktiga i samhällsutvecklingen. På kommunal nivå handlar det störst del om hur medborgarna ska kunna få ett mer direkt inflytande och möjligheter att påverka exempelvis serviceutbudet. Även här handlar det om att samhället måste öppna sig för mångfalden. I propositionen *Demokrati för det nya seklet*⁷ anges en långsiktig strategi med mål som ökat valdeltagande i både lokala, nationella och EU-val, öka medborgarens möjlighet att påverka den politiska processen och så vidare. I april 2002 antog riksdagen propositionen för att värna om den representativa demokratin samt att stimulera ett medborgardeltagande även mellan de allmänna valen.

2.1.4 Demokrativärden

I en av CEFOS, centrum för forskning om offentlig sektor, undersökningar framgår det hur man mäter exempelvis demokrati i form av värden och vikten av att kunna mäta demokratiska värden för att sen ha möjlighet att kunna uppfölja vilken effekt olika åtgärder haft i samhället. Kerstin Jacobsson har genomfört en viktig analys av den offentliga demokratisynen i Sverige under 1960-, 70-, 80- och 90 talet.⁸ Mot bakgrund av en analys ur Jacobssons studie kan man genom regeringens demokratiproposition fastställa att den representativa demokratin och medborgarnas ökande deltagande fortfarande är två demokrativärden som ligger parallellt med varandra. Åtgärder som föreslås här är förslag för att exempelvis underlätta för medborgarens insyn genom tillträde till information och kunskaper om det politiska systemet. Andra förslag som nämns är den sociala representationen där grupper som kvinnors, mäns, invandrares och handikappades representation betonas.

2.1.5 Avsaknaden av åsiktsöverensstämmelse mellan väljare och valda

Jacobsson menar att det saknas en väldigt viktig bit i Demokrati för det nya seklet, nämligen indikatorer för att mäta åsiktsöverensstämmelse mellan väljare och valda. Hon menar att det finns en ökande klyfta mellan dessa parter och att den klyftan är förbisedd. Att medborgare söker nya former för deltagande som inte är direkt riktade mot den svenska representativa demokratin utan

⁷ Prop. 2001/02:80

⁸ Jacobsson 1999

gentemot internationella förhållanden. Annat som förbises är medborgarnas *indirekta* möjligheter att påverka *via* olika former av intresseorganisationer.⁹

2.1.6 Vad är indikatorer?

En indikator är en mätning av samhällsliga företeelser och där en indikator påvisar något specifikt i samhället. Indikationerna behandlar olika områden som rör det svenska samhället.

Begreppsmässigt används även ordet variabel i sammanhanget och har då i princip samma betydelse som indikator förutom att en indikator antas vara ett speciellt mätvärde i ett större teoretiskt perspektiv. Man kan exempelvis säga att en variabel är en indikator på olika samhällsliga målsättningar så som politiskt deltagande. Det innebär inte att en ensam variabel kan mäta ett brottsligt deltagande utan att stå för flera olika mätvärden. I vetenskaper som samhällsvetenskap, statsvetenskap och i statistiska sammanhang handlar det främst om frågor ställda till svarspersoner.¹⁰ Jag benämner dem i min studie som IP, intervjupersoner. De flesta frågeställningar kräver en tolkning precis som svaren. Som forskare är det viktigt att granska frågorna så att de formuleras på ett sätt som gör att majoriteten uppfattar frågan på samma sätt.

2.2 Brottsförebyggande rådet (Brå)

Brottsförebyggande rådet har funnits sen 1974 och leds sedan 2005 av generaldirektören Jan Andersson.

Brottsförebyggande rådet är ett centrum för forskning och utvecklingsarbete inom rättsväsendet i Sverige. Rättsväsendet består av polis, domstolar, åklagare och kriminalvården. I den svenska kriminalpolitiken är det brottsförebyggande arbetet den viktigaste utgångspunkten och Brå är den myndighet som verkar för att minska brottsligheten och öka tryggheten i samhället. Brå tar fram fakta och sprider kunskap om brottslighet och förebyggande arbete. Brå är också de som producerar den officiella kriminalstatistiken, bedriver forskning, stödjer lokalt brottsförebyggande

⁹ Genom att verka genom direkt eller indirekt genom intresseorganisationer brukar man tala om att medborgarna kan höja sin röst i det politiska samtalet. Man kan också likna detta deltagande vid att medborgarna kan skaffa sig extra politiska röster genom denna kanal (jfr Uhrwing 2001:42f).

¹⁰ CEFOS Rapport 2006:3

arbeten samt utvärderar olika reformer och insatser. Brå arbetar på uppdrag från regeringen och ofta i samarbete med andra myndigheter och organisationer.¹¹

2.2.1 Brottsförebyggande rådets självdeklarationsundersökningar 1995-2005

I ”Ungdomar och brott 1995-2005” redovisas resultaten från de självdeklarationsundersökningar som gjorts hos elever i årskurs 9. Självdeklarationsundersökningen når alla skolor i Sverige och visar ett högt deltagarantal. Runt hälften av alla 15 åringarna uppger att de i någon form stulit under de senaste 12 månaderna och vanligast är att de då stulit från skolan. På en andra plats kommer butikssnatteri som enligt undersökningen var fjärde 15 åring uppgett. Att ungdomarna uppger att de begått något grövre brott som t.ex. bilstöld är ovanligt. Sex procent av ungdomarna uppger att de någon gång slagit någon (utanför familjen) så att denne var tvungen att komma i kontakt med någon form av sjukvård. Det är däremot ovanligt enligt Sveriges niondeklassare att de hotat eller skadat någon för att få hand på något någon annan äger. Undersökningen visar att brottsligheten inte ökat sen 1995 utan vissa brottshandlingar har istället minskat. Deltagande i någon våldsrelaterad handling har legat på ungefär samma nivå sen 1995 men visar tendenser att börja sjunka i landet.

2.2.2 Sverige som förebild i brottsförebyggande arbete

Sverige och Canada nämns som förebilder när det handlar om brottsförebyggande arbete som beslutsmässigt befinner sig nära regeringen och samtidigt är en permanent verksamhet. Detta står att läsa i boken *“Saving Children From a Life of Crime — Early Risk Factors and Effective Interventions”*. Författaren bakom boken är kriminologen David P. Farrington och han menar att brottsförebyggande arbetet bör bygga på forskning som lyfter fram vilka metoder som fungerar. Det behövs det kanaler ut till dem som arbetar lokalt med brottsprevention. I boken hänvisar Farrington till ”best practice”- manualer som Brottsförebyggande rådet i Sverige ger ut och som riktar sig till lokalt brottsförebyggande arbeten. Manualerna beskriver olika brottstyper och även vilka metoder som visat sig fungera brottsförebyggande.¹²

¹¹ Läs mer på Brås hemsida www.bra.se

¹² Brås hemsida: *Svenskt brottsförebyggande arbete får beröm*, artikel 2007-01-24.

2.2.3 Landskrona och brottsprevention

I november 2004 antog Landskrona kommunfullmäktige ett gemensamt politiskt program som heter Landskrona 2000+. Programmet innefattar grundläggande värden och mål för Landskronas fortsatta utveckling. Genom detta program har följande åtgärder formats;

Kameraövervakning har satts in på Kasernplan samt Västra Fäladen och information har gått ut till bilister att de ska ”tömma bilen själv”. Bilinbrotten har minskat med 40 procent sen 2004 och information om var bilinbrotten begås finns att läsa på Landskronas hemsida så att alla i Landskrona ska veta vart brott begås för att kunna skydda sig.

800 vajrar har satts ut för att invånarna ska kunna låsa fast sin cykel i cykelställen i kommunen vilket har gett en bra effekt eftersom cykelstölderna där vajrarna använts har minskat kraftigt.

Vidare löper det ett samarbete mellan Brottsförebyggande rådet, polis, företagare och Vänliga Landskrona för att minska rån, inbrott och snatterier. Medan antalet stölder i Landskrona har minskat så har antalen misshandel och personrån ökat i hela landet. För att bemöta detta har kommunen anställt två blåjackor (och åtta plusjobbare)¹³ som snabbt kan finnas på plats när olika incidenter rapporteras. Målet är att öka vuxentätheten ute på Landskronas gator och öka tryggheten för handlarna i Landskrona centrum.

Landskrona har också utbildat ordningsvakter med rätt att ingripa vid konflikter under kvällar och nätter. Olika föreningar i Landskrona deltar i nattvandringen för att vara deltagande i det brottsförebyggande arbetet. Vissa gator har stängts av nattetid med syfte att försvåra för svarttaxin som haft sitt säte i Landskrona centrum. Som en annan effektiv påverkan på stölder och/eller personrån bland ungdomar där mobiltelefonen varit det vanligaste stöldgodset erbjuds ungdomar nu att säkerhetsmärka sina mobiltelefoner gratis. Tillsammans med polisen arbetar kommunen för att bekämpa svartekonomin inom exempelvis alkohol och/eller svartklubbar.

¹³ Plusjobben är reserverade för personer som har varit inskrivna vid Arbetsförmedlingen i minst två år och som är arbetslösa eller deltar i vissa arbetsmarknadspolitiska program. Syftet med insatsen är att stärka de arbetslösas möjlighet att få arbete, att öka servicenivån i den offentliga sektorn och att motverka kommande arbetskraftsbrist. Se http://www.personalavd.uu.se/PANytt2006/panytt_06_06.html

2.2.4 Social brottsprevention i Sverige

Vad är viktigt vid social brottsprevention?

Som grund för socialt förebyggande arbete krävs kunskap om vad som ligger bakom brottsligheten, dess orsaker. Kunskap om vilka mekanismer som leder till brott ger i sin tur kunskap om möjligheter att påverka. Marie Torstensson-Levander¹⁴ anser att Sverige har god kunskap om faktorer som ökar risken för brott men betydligt mindre om vad som orsakar beteendet. Vid åtgärder som exempelvis fritidsaktiviteter finns det vissa effekter att ta hänsyn till. Torstensson-Levander talar om *Selektionseffekten* som syftar på att de flesta ungdomar som ägnar sig åt någon form av kontinuerlig fritidssysselsättning förmodligen inte skulle begå brott ändå. En annan effekt att ta hänsyn till är *Tidseffekten*. Hur mycket och hur länge fungerar fritidsaktiviteten per tillfälle? Som sista viktiga aspekt talar Torstensson-Levander om *Innehållet*. Vad är det som påverkas av fritidsaktiviteten, dvs. vad är det som ses som förebyggande?

Som en viktig aspekt i socialt förebyggande arbete är se preventionen i ett långsiktigt perspektiv där åtgärder på lång sikt ska minska individens benägenhet att begå brott. Den sociala brottspreventionen kan innehålla olika former av förebyggande åtgärder. I exempelvis en situationell brottsprevention har åtgärderna som mål att minska provocerande situationer och förstärka det uppfattade straffet. Det är viktigt att ett samarbete fortgår mellan olika aktörer med möjlighet och kompetens att kunna bidra med brottspreventioner. Som viktiga utgångspunkter nämner Torstensson-Levander exempelvis individuella utvecklingsmönster i kriminalitet, lokala variationer och utvecklingsmönster samt vardagsaspekter som exempelvis vart vi parkerar våra bilar, hur vi skyddar vårt boende och hur nöjeslivet är format. När det gäller exempelvis debutålder är det viktigt att ha kunskap om att det inte är alla som debuterar före 15 års ålder, vilket kräver variation i den sociala brottspreventionen. Tillfällesbrott och tillfälligt brottsliga är det oftast ungdomar mellan 15-17 som ligger bakom och orsaken är inte socialt betonad utan tillfället ges. Att det ibland fortlöper beror på att *man inte åker fast och gör man det så händer det ändå inget*. Detta fenomen leder till att ungdomen upplever brottet som inte farligt och därmed till och med acceptabelt. En annan faktor som påverkar denna typ av brott är alkohol. Oftast finns berusning av något slag med i bilden vid brottstillfällena bland ungdomar.

¹⁴ Torstensson-Levander *Brottsprevention och problemorienterat polisarbete* (1995)

Ett stort problem är att det sker så många återfall av dem som på något sätt hamnat under någon samhällelig åtgärd. Ett vanligt mönster är en tidig debut, ett utstickande socialt beteende som aggressivitet och missbruk. Dessa nämner Torstensson-Levander som *Lifecourse persistent* och personer med detta utvecklingsmönster står för hälften av alla återfall. Vad är det då som påverkar att den gruppen av människor med sen debut och god prognos ändå blir kriminella? Torstensson-Levander hänvisar genom en engelsk studie som pekar på att anledningen är vart individen ifråga är bosatt. Kontentan av det hela är att social prevention är något som bör starta under redan tidiga år i en människas liv. Ju längre man väntar desto fler och starkare resurser krävs och dessutom under längre tid. Föräldrarna har ett viktigt ansvar som ofta verkar hamna i skuggan av det ansvar institutioner som daghem, grundskola och gymnasieskolor verkar förväntas ta. Lokala mål för brottsprevention bör enligt tidigare nämnda kriterier vara att förebygga nyrekrytering till livsstilar som präglas av kriminalitet, förebygga tillfällesbrott, begränsa kroniska brottslingars kriminalitet, förebygga utvecklingen i särskilt problematiska bostadsområden och till sist, men inte minst, återta kontrollen över allmänna utrymmen som exempelvis stadskärnan. Tydliga gränser där en kriminell handling får en omedelbar reaktion från till exempel föräldrar, andra vuxna och samhället i sig.

2.2.5 Social brottsprevention – Landskrona

I stycket nedan går att läsa om några av de åtgärder som Landskrona idag och som går in under social brottsprevention.

Active Parenting, En föräldrautbildning som riktar sig till dem med barn mellan 2-12 år. För de föräldrar med tonårsbarn som haft kontakt med droger eller som ligger i riskzon finns det ytterligare en föräldrautbildning. Vilka barn som kan ses vara inom riskzon förklaras med ingående under stycket *Vilka är det som blir kriminella*.

Allmän fritidsverksamhet, större arrangemang i ett förebyggande och främjande perspektiv så som UKM (Ung Kultur Möts), Skolavslutningsdiskotek, konserter, tjejmässor, fotbollsturneringar etc.

Öppet Damhag, en verksamhet som har öppet mellan 15-17.30 för barn mellan 6-12 år. Denna verksamhet är lagstadgad.

Ungdomar i riskzon, MED-projektet, MED-projektet arbetar aktivt med åtgärder för ungdomar som befaras vara i riskzon för kriminalitet. M står för mobilisering av nätverk kring individen så som föräldrar och skolkamrater, E står för empowerment och arbetet med förändringsprocessen hos den enskilda individen och slutligen D som står för delaktighet där ungdomen står i centrum för arbetet. Fritiden är här en viktig del. Uppsökande verksamhet bygger på aktiva åtgärder i förebyggande syfte. Aktiva åtgärder är här samtal med ett utagerande beteende och eller i riskzon, samtal med föräldrar och riktad verksamhet gentemot alla ungdomar som anses vara aktuella.

Lugnare med lugnt på stan och "BLÅJACKOR", som tidigare nämnts är syftet med deras arbete att med ökad närvaro öka tryggheten. Här ingår även fältarbetare som arbetar varje fredag och lördag mellan 20-03.¹⁵

2.2.6 Arena Trygghet

Arena Trygghet är ett samarbete som Landskrona kommun bedriver med polis, bostadsföretag och näringsliv med gemensamt mål att öka tryggheten för Landskronas invånare. Tillsammans arbetar de fram åtgärder för att minska brottsligheten och öka säkerheten och tryggheten genom förebyggande insatser. Arena Trygghet bjuder även in olika föreläsare som kan vara till fördel i kommande åtgärder.

Andra förvaltningar som är delaktiga i Arena Trygghets projekt är

- Räddningstjänst
- Teknik och stadsbyggnadsförvaltningen
- Barn- och ungdomsförvaltningen
- Vuxenförvaltningen
- Äldre och omsorgsförvaltningen
- Åklagare
- AB Landskronahem
- Kommunala ordningsförvaltningen
- Fritid och kulturförvaltningen
- Blåjackorna

¹⁵ Läs mer på www.landskrona.se med startsida förvaltningar/strategikontor/brottsförebyggande rådet/exempel på vårt brottsförebyggande arbete.

- Strategikontoret
- Gymnasieförbundet

2.3 NOVA – aktivitetshus för ungdomar

Ungdomshuset NOVA är ett aktivitetshus för ungdomar från 13 år och uppåt. Ungdomarna har här café, biljardbord och möjlighet att spela på datorer inom verksamheten. NOVA har även gruppverksamhet och temakvällar varje fredag och lördag med teman som sex och samlevnad, tjejkvällar, turneringar av olika slag och workshops i dans och musik. Genom gruppaktiviteten får man ungdomarna att själva ta ansvar för olika delar av verksamheten. NOVA har exempelvis en IT-grupp som ansvarar för hemsidan och en cafégrupp som driver caféet. *Stolta tjejer* är en stor grupp där jämställdhet och hur det är att leva som tjej idag är några av diskussionerna som cirkulerar. Det finns även en killgrupp och sen är dansgrupperna mixade med både killar och tjejer. NOVA har också en fotbollsskola där ämnen som moral och etik diskuteras mycket. En stor del av NOVAs verksamhet sker i musikrummet och studion där ungdomarna lär sig att samarbeta i ett band eller lär sig skapa egen musik. Denna del av verksamheten är mycket populär bland ungdomarna eftersom musik har stor betydelse i deras vardag.

På NOVA jobbar sammanlagt tio vuxna som är antingen utbildade socionomer eller fritidsledare. Aktivitetshuset har öppet till 21 på vardagar och håller under helgen öppet till 00.30.¹⁶

2.3.1 Hur upplevs ungdomsproblematiken?

Misshandel utomhus och personrån begås till störst del av ungdomar mellan 15-25 vilket ställer frågan om det uppmärksammas någon märkbar förändring bland ungdomarna i Landskrona. Ett välkänt samlingsställe för en del ungdomar är Ungdomshuset NOVA. NOVA har som mål att fungera som en fritidsverksamhet med grundstenar som exempelvis integration, jämställdhet och demokrati och detta i enlighet med kommunens direktiv för ungdomsverksamhet.¹⁷ Att brottsvågen 2004-2005 inte märktes av i det dagliga arbetet på ungdomshuset NOVA bekräftar Enhetschef Jörgen Patriksson, men berättar att personalen hade samtal med polis och

¹⁶ Jörgen Patriksson, Enhetschef, enheten för förebyggande arbete, barn och ungdomsförvaltningen, Landskrona. <http://www.ungdomshusetnova.se>.

¹⁷ Se *Sammanfattande verksamhetsbeskrivning. Fält och Fritidsverksamheten. 2004.*

brottsförebyggande rådet om situationen i Landskrona. För att kunna lösa problematiken med mörkertalet när det gäller personrån krävs att olika frågställningar besvaras som till exempel hur rättsskyddet ser ut för den som anmäler ett brott. Att det finns ett stort mörkertal bland ungdomsbrottslighet har förmodligen en koppling till att det helt enkelt är för riskabelt att anmäla våldsbrott och andra övergrepp. I Självdeklarationsundersökningen finns indikationer som pekar på att det existerar skillnader bland ungdomar när det handlar om hur rätt eller fel en kriminell handling är.. Jag argumenterar vidare för detta i min analys. Det framkommer också tydligt att det figurerar negativitet och motsättningar mellan olika etniska grupper i Landskrona. Att motsättningar förekommer är inget unikt fenomen för Landskrona men upplevs påtagligare här eftersom det uppmärksammats från många olika håll och i hög grad de senaste åren. Hur Landskronas invånare upplever ungdomsproblematiken verkar till stor hänga samman med vad som rapporteras i den lokala median.¹⁸ Detta resonemang för jag vidare i analys och som där kan ses som en av de indikatorer (och därmed drivkrafter) bakom den individuella självbilden som i sin tur påverkar normbildningen bland Landskronas invånare.

2.4 Ungdomar och brott - Sverige

Ungdomsbrottsligheten är ett ständigt uppmärksammat ämne och har så varit under ett antal år bakåt. Att ungdomar någon enstaka gång begår ett brott under sin uppväxt är ganska vanligt. Oftast handlar det då om stölder från affärer eller från skolan. Denna information har kommit fram vid Brås självdeklarationsundersökningar. De flesta ungdomar som begår brott gör det under en begränsad tid och vanligast mellan 15-17 år. Även om många unga begår enstaka brott så är det bara en liten grupp ungdomar som står bakom en stor del av brottsligheten.¹⁹ Ungdomsbrottsligheten är omfattande och betyder i siffror att flera hundra tusen brott begås av ungdomar. Dessutom är det bara en liten del av brotten som anmäls.

¹⁸ Gudmundsson Renco *Med Våldet i blodet? Engranskning av Helsingborgs Dagblads rapportering om gatornas pojkgäng* (2006)

¹⁹ Brå, Tema: Ungdomar och brott, 2006

2.4.1 Vilka är det som blir kriminella?

Några ungdomar börjar begå brott tidigt och fortsätter sen i vuxen ålder. De barn som redan tidigt har allvarliga störningar när det gäller uppförande, uppmärksamhet eller svårigheter i den känslomässiga eller kunskapsrelaterade utvecklingen löper en större risk att bli kriminella²⁰. Barn som har föräldrar med begränsade möjligheter att ge barnet en bra uppfostran på grund av att de exempelvis missbrukar, själva är kriminella eller lider av någon psykisk sjukdom har också en större risk att bli kriminella. Under Barn och ungdomsförvaltningen finns det exempelvis *Familjeenheten* med exempelvis *Barngruppen Regnbågen* för barn till missbrukare. Under *Förebyggande enheten* finns exempelvis *Fält och fritidsgruppen* för lite äldre barn som upplevs ligga i vad de kallar *riskzonen*. Det finns också vissa brott som forskning visar kan ha en ökad risk att utveckla en kriminell karriär. Dessa brott kallas strategiska brott och är brott som exempelvis bilstöld, rån och andra grova stölder vilket kan ha stor betydelse i det brottsförebyggande arbetet.

2.4.2 Vad får unga för straff?

Från och med 15 års ålder är man straffmyndig vilket innebär att du rent teoretiskt kan dömas till de flesta straff. Lagen 1964:167 omfattar bestämmelser som riktar sig speciellt för unga förövare. Några av dessa bestämmelser innehåller bl.a. direktiv för hur polis, åklagare och domstol ska handlägga ärenden där gärningsmannen är under 21. Det finns vissa fall där rättsväsendet är tillåtna att inleda en utredning trots att den misstänkte är under 15, men rättsväsendet ska så långt som möjligt ändå försöka att inte döma unga människor till fängelse. För unga finns det därför andra påföljder så som vård inom socialtjänsten, vård inom socialtjänsten i kombination med ungdomstjänst (oavlönat arbete) samt slutna ungdomsvård. Den genomsnittliga strafftiden för ungdomar dömda till slutna vård var år 2004, 9 månader.²¹

²⁰ Ibid. Brå.

²¹ Ibid. Brå.

3. METOD

Jag har fört samtalsintervjuer med polis, enhetschef samt anställda socionomer och fritidsledare på Ungdomshuset NOVA och format en enkät där ungdomar själva fått deklarerat sin relation till och delaktighet i brott som misshandel och personrån. Med data ifrån enkäten vill jag bland annat fånga upp det stora mörkertal som enligt polisen finns bakom exempelvis anmälda personrån. Genom enkäten försöker jag vidare få en bild av hur vardag och fritid ser ut för ungdomarna. För att även kunna tillgodogöra mig ett inifrånperspektiv så har jag fört samtalsintervjuer med 3 unga killar med ett ganska brokigt förflutet. Med brokigt förflutet syftar jag på att några av dem blivit straffade för brott de begått, någon har begått brott som inte anmälts och en tredje har inte riktigt begått några brott men på något sätt varit sammankopplad med gäng med kriminellt beteende. Jag har vid mina samtalsintervjuer låtit intervjupersonerna tala ganska fritt kring vissa redan utvalda variabler. För att få en bild av ungdomsbrottslighetens konstellationer i Landskrona har jag använt mig av statistik från polisens register över antal brott per gata. Jag har då utgått ifrån det *kritiska område* som kriminalunderrättelsetjänsten tog fram i rapporten *Misshandel och personrån utomhus i Landskrona 2004-09-01–2005-08-31*. Att jag valt survey som forskningsstrategi beror på att jag vill att möjligheten ska vara öppen för perspektiv jag inte själv kunnat förutse. Variabler som exempelvis kan ha varit en del av drivkrafterna bakom den höga brottsstatistiken och därmed den normförändring som skett i Landskrona.

3.1 Survey som forskningsstrategi

Surveyundersökning är inte en forskningsmetod utan en forskningsstrategi där man vid sociala surveyundersökningar kan använda sig av många olika metoder. Det engelska ordet survey har i ett avseende innebörden ”att göra en uttömmande och detaljerad granskning” och i ett annat avseende innebär survey ”att skaffa fram data till kartläggning”. En surveyundersökning har tre olika karaktärsdrag.

- *Bred och omfattande täckning.* En surveyundersökning innebär att forskningen ska ha en bred täckning och att den ska ge en överblick. Den ska i princip ”ta in allt”.

- *Vid en bestämd tidpunkt.* Syftet med surveyundersökningar är att uppdatera kunskaper och kännedom om vissa saker. Den avser aktuella förhållanden och strävar efter att ge en bild över hur saker och ting är vid datainsamlingens tillfälle. Det finns ändå tillfällen när forskaren beskriver hur det brukade vara men detta är närmre ett undantag än en regel.
- *Empirisk forskning.* Att undersöka innebär att ”se efter” vilket betyder att en surveyundersökning alltid innefattar empirisk forskning. En forskare som valt survey som strategi tenderar att ge sig ut ”där ute” för att söka efter detaljer som på något sätt går att mäta och eller registrera.

I en surveyundersökning har jag som forskare möjlighet att använda sig av metoder som intervju, frågeformulär, skriftliga källor och observation.²²

3.1.1 Surveyundersökningar och urval

Vid en studie är det oftast omöjligt att samla in data ifrån alla som ingår i undersökningskategorin, vilket innebär att det är viktigt att få in ett representativt underlag utifrån en del av kategorin. Det går inte att *förutsätta* att upptäckterna i urvalet är representativa utan att man gör urvalet med eftertanke. Det finns i huvudsak två typer av tekniker; *sannolikhetsval* och *icke-sannolikhetsval*. Som namnet avslöjar så innebär det sannolika urvalet att man som forskare har en uppfattning om att urvalet som gjorts sannolikt utgör ett representativt urval av populationen. Jag har i studien valt att låta gymnasieelever vara det urval som jag har en uppfattning om kan representera resten av populationen som i detta fall är Landskronas ungdomar mellan 15-21.

3.1.2 Analysenheter

- Jörgen Patriksson Enhetschef Förebyggande arbete, samtalsintervju
- Fält och fritidsgruppen, MED – projektet, samtalsintervju
- Mats Karlsson Biträdande närpolischef Landskrona, samtalsintervju
- Blåjackor, samtalsintervju

²² Martyn Denscombe ”Forskningshandboken- för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna, 2006 Studentlitteratur

- Gymnasieelever i Landskrona kommun, självdeklarationsundersökning
- Ungdomar som tidigare figurerat inom riskzonen och därmed har ett brokigt förflutet (anonyma), samtalsintervju

3.1.3 Samtalsintervju

Jag har valt att använda mig av samtalsintervju som metod. Jag har låtit intervjupersonen (IP) tala fritt kring vissa variabler men även ställt frågor som med större träffsäkerhet besvarat det jag eftersökt. Anledningen till att jag valt denna blandade form av samtalsintervju beror på flera faktorer. Den första är för att försöka att skapa en avspänd öppen dialog som ger känsla av en pratstund istället för en intervju. Som forskare vill jag tona ner min roll för att förstärka intervjupersonens. Jag vill minska möjligheten för mig som forskare att omedvetet eller medvetet påverka svaren eller riktningen på samtalen som berör ett redan laddat ämne. Min roll i samtalsintervjun är att styra tillbaka samtalen i de tillfällen där de rör sig för långt ifrån de variabler jag satt upp. Samtalsintervju som metod ger dessutom möjlighet att fånga upp eventuella variabler som ligger utanför de jag redan utgår ifrån. Dessa kan vara viktiga för min analys och vidare öppna dörrar för nya ingångar och perspektiv i den normförändring som skett i Landkrona.

3.1.4 Enkät/självdeklarationsundersökning

Ungdomsbrottslighetens storlek och utveckling är en viktig och ständigt återkommande fråga i samhällsdebatten. Att kunna beskriva ungdomsbrottsligheten är därför av grundläggande betydelse för kommande åtgärder. Många ungdomsbrott begås utan att de upptäcks, anmäls och registreras. Detta betyder att uppgifter från den *officiella kriminalstatistiken* ger en viktig, men långt ifrån fullständig, bild av ungdomsbrottsligheten. Ett komplement till kunskap om den faktiska ungdomsbrottslighetens storlek och karaktär är *självdeklarationsundersökningar*.

Kriminologiska institutionen vid Stockholms universitet genomförde åren 1995 och 1997 de första riksrepresentativa enkätundersökningarna bland ungdomar i årskurs nio. Sedan 1999 har dessa studier genomförts av Brottsförebyggande rådet vartannat år. Sverige tillhör ett av de fåtal europeiska länder som har möjlighet att beskriva ungdomsbrottslighetens utveckling på annat sätt än enbart genom kriminalstatistiken.

Syftet med enkäten i denna studie är att beskriva den faktiska utvecklingen av andelen unga som själva deltagit i brott men även att beskriva utvecklingen av andelen unga som utsatts för brott under åren 2004-2006. Jag har som mål att få en bild av den faktiska brottsligheten och att fånga upp så stor del av mörkertalet som möjligt. Jag har därför sammanställt en självdeklarationsundersökning som skickats ut via elevernas mailkonton. Enkäten skickades ut till omkring 2000 elever på gymnasieskolor i eller tillhörande Landskrona. Eleverna fick genom enkäten möjlighet att deklarerat sitt synsätt på brottsligheten i Landskrona och sin eventuella delaktighet i den. Min förhoppning var att få information som gav mig indikationer på mörkertalens storlek bakom främst personrån och misshandel utomhus, men även information kring omfattningen av ungdomsbrottsligheten och vilka konstellationer den figurerar i. Informationen jag eftersökte gav mig kunskap kring både gärningsmän och offer vilket i sin tur gett en mer fullständig helhetsbild. Enkäten besvarades via webben där eleverna hade en god möjlighet att ta kontakt med mig för att kunna få svar på eventuella frågor. För att tillgodogöra mig attityder, normer, tankar och känslor var enkäten uppbyggd på ett sätt så att eleverna fritt kunde kommentera frågorna, men även möjlighet att reflektera över sin situation i Landskrona och vad de upplever händer kring dem.

3.1.5 Svarsfrekvens samt bortfallsanalys av enkät

Av de över 2000 enkätmottagare var det omkring 800 elever som fyllde i enkäten. Detta motsvarar en svarsfrekvens omkring 40 procent. Oftast försöker man som forskare en svarsfrekvens på över 50 procent, med vissa undantag. Denna studie kan med god marginal räknas som ett undantag eftersom den beskriver hur omkring 800 ungdomar i Landskrona kommun skildrar sin koppling till ungdomsproblematiken. Jag tar mig friheten att konstatera att 800 elever i detta fall är ett representativt urval. De bortfall som ändå skedde från enkäten finns det ett antal faktorer som påverkat. En del av ungdomarna svarade inte på grund av att de inte upplevde att enkäten var relevant för dem eftersom de *bara gick i skola i Landskrona men aldrig befann sig där på sin fritid*, eller att de av andra anledningar inte kände sig motiverade att svara. Jag svarade på de e-mail jag mottog i så stor utsträckning som möjligt vilket ledde till att ytterligare några ungdomar besvarade enkäten. Att de från början var väldigt negativt inställda till att besvara frågeformuläret förklarades genom att *det ändå inte fanns någon lösning på ungdomsproblematiken* eller att de upplevde att enkäten var onödig och *att det ändå inte förändrade något*. Dessa attityder analyserar jag vidare i resultatet. Ett fåtal elever har av olika anledningar inte tillgång till sina mailkonton och har av den anledningen inte kunnat svara.

3.2 Statistik och statistikens huvudfrågor

Statistikens huvudsyfte är att belysa olika frågor om brottslighet och vilka åtgärder som vidtas mot den. Frågor som vilken struktur brottsligheten har, vilken nivå den ligger på och vilken utveckling problematiken har är några av dess huvudfrågor den förväntas att besvara. Det är viktigt att skilja mellan den faktiska brottsligheten och de brott som anmäls till polis, tull eller åklagare. Dessutom krävs det en medvetenhet om att kriminalstatistiken endast visar den del av verkligheten som består av dessa brott.²³ I min studie efterfrågar jag den faktiska brottsligheten vilket kräver att jag ser på kriminalstatistiken som den del som endast redovisar de anmälda brotten. Jag använder mig därför av statistiken över brottsligheten som ett komplement till självdeklarationsundersökningen. I undersökningen tillgodosör jag mig även en självdeklaration från eventuella brottsoffer. Tillsammans kan dessa tre moment ge en bra bild av hur den faktiska brottsligheten ser ut i Landskrona kommun, om än inte helt exakt.

3.2.1 Statistiken behöver tolkas

Jag har i samarbete med kriminalunderrättelsetjänsten i nordvästra Skåne kunnat erhålla statistik som visar hur många brott som skett på var och en av gatorna i polisens kritiska område. Jag har även fått information om variabler som ålder, kön, och hur många som var inblandade i varje brottstillfälle. När det handlar om antalet inblandade är detta enligt rättsliga variabler endast en siffra i många fall, vilket inte behöver betyda att den inte är betydelsefull i forskningssyfte. I statistiken går en del anmälda brott bort eftersom det inte gått att utläsa ålder på gärningsmännen vid lagöverträdelserna.

3.2.2 Anmälda brott

Statistik över anmälda brott visar vilka händelser som anmälts som brott och som blivit registrerade av rättsväsendet men även hur dessa brott utvecklas. Statistiken visar var och när brotten begåtts och därmed möjligheten att beskriva brottslighetens omfattning. Vid jämförelse

²³ Konsten att läsa statistik om brottslighet Brårapport 2006:1

kan man sen se hur väl den hänger samman med den efterfrågade brottstypen i exempelvis självdeklarations- och/eller offerundersökningar.

3.2.3 Uppklarade brott

Med uppklarade brott betyder inte statistiskt sett att någon dömts för ett brott utan att brottet fått ett ”polisiärt klarläggande” (polisen har tagit hand om ärendet). Statistik över uppklarade brott visar vilka brott som klarats upp av polis, tull och åklagare och belyser också vilken typ av uppklarning brotten fått. Exempel på uppklarning är personuppklarning, brott kan ej styrkas, misstänkt minderårig, den anmälda gärningen ej brott etc. Även relationen mellan brott som klarats upp och antalet anmälda brott under exempelvis ett år kallas vidare inom kriminalstatistiken för ”uppklaringsprocenten”.

3.2.4 Misstänkta personer

Statistik över misstänkta personer visar kön och ålder på de personer som anses vara skäligen misstänkta för brott *efter* genomförd utredning. Detta innebär att åklagaren efter att förundersökningen avslutats fortfarande anser att brottsmisstanke kvarstår och vilket brott det handlar om.

3.2.5 Antalsräkning av brott

Det finns olika regler och definitioner för hur kriminalstatistik ska redovisas. Det krävs exempelvis kunskap om eventuella förändringar inom statistikrutiner, antalsräkning samt klassificeringen av brottet.

Både brottstyp och antal brott anges av polisen vid registrering av brott. Det finns i sin tur särskilda och komplicerade regler för hur antalsräkningen i sig ska gå till. Olika typer av brott innefattar olika antal faktorer som exempelvis antal brottstillfällen, antal offer, antal gärningsmän, antal brottsplatser, antal angripna objekt etc. Huvudprincipen är att varje gång ett visst lagrum överträtts ska detta räknas som *ett* brott. Dessa regler har i princip varit oförändrade sedan 1975. I

praktiken kan det dock ändå skilja mellan olika polismyndigheter när det handlar om tillämpningen av antalsräkningen, men detta har trots det en liten betydelse för statistiken över det totala antalet anmälda brott. 98 procent av alla anmälningar avser en brottstyp och ett brott. När det däremot handlar om analysen av brott som exempelvis misshandelsbrott så kan detta ha en betydelse för antalsräkningen. Det är också viktigt att observera att antalsräkningen kan fungera olika i olika länder.

3.2.6 Klassificering av brott

De brott som anmäls klassificeras och ges en brottskod. Brottskoden fastställs sen med hjälp av anvisningar från Brå i samråd med Åklagarmyndigheten, Tullverket och Rikspolisstyrelsen. Kodningen skapas ofta efter lagparagrafer ur gällande lagstiftning men ska även ge information om olika brottstyper inom samma brottskategori. Detta kan i sin tur vara uppgifter som baseras på typ av brottsplats, offrets ålder och kön och hur brottet gick till. De lagförda personerna redovisas sen endast i statistiken efter den lagparagraf personen ifråga lagförts för och inte information om brottet i sig. Ur brottsstatistiken kan man sen utläsa exempelvis hur många bostadsinbrott som begåtts, antal misshandel utomhus och hur många fall av rån av banker eller misshandel mot kvinnor som anmäls till polisen. Dessa speciella brottstyper redovisas sen under juridiska brottsrubriceringar som exempelvis stöld, grov stöld, rån, grovt rån eller misshandel.

Vid de tre tillfällen i rättsprocessen där brotten klassificeras bedöms på olika sätt vilket leder till att samma händelse kan klassificeras olika beroende på vilken statistik den ska rapporteras i. När brottet anmäls bedömer polisen det efter den gärningsbeskrivning som finns tillgänglig, dvs. statistik över anmälda brott. Åklagaren i sin tur grundar efter det sin bedömning på vad som anses är möjligt att bevisa genom statistik över misstänkta personer och brottsdeltaganden. När domstolen slutligen ska döma målet grundar sig brottsrubriceringen på vad som är styrkt och detta genom lagföringsstatistiken. Att de olika nivåerna grundar sina beslut på olika sätt medför att en viss del av brotten rubriceras om och får en annan brottskod under själva rättsprocessen. En händelse som vid anmälningstillfället kanske rubriceras som försök till mord noteras i statistiken över anmälda brott. Efter dom kan samma händelse rubriceras som grov misshandel och förs då in i lagföringsstatistiken som grov misshandel. Andra klassificeringen som kan vara missvisande kan bero på skrivfel, felbedömningar, feltolkade kodningsanvisningar och så vidare. Om man söker

efter information på högre detaljeringsnivåer som exempelvis stöldbrott, våldsbrott eller skadegörelsebrott så slår inte dessa fel igenom.

3.2.7 Förändring av statistikrutiner

Vid jämförande av statistik för olika perioder är det viktigt att kontrollera så att inte statistikrutinerna förändrats. Både statistikrutiner för brottsstatistik och lagföringsstatistiken har vid flera tillfällen förändrats. Exempelvis en ny insamlingsteknik eller ett nytt sett att redovisa statistiken på. Statistikförändringar finns beskrivna av SCB (Statistiska centralbyrån) och är hämtat ur Brås årsböcker *Kriminalstatistik* och *Rättsstatistik*. Exempel på effekter som uppkommit efter förändrade statistikrutiner ses bland annat när ordningsbottsinstitutet 1999 utökades med brott mot ett större antal författningar. Genom utökningen påverkades antalet ordningsbotsförlägganden vilket även hade betydelse för antalet strafförelägganden eftersom brott som tidigare skulle ha lett till strafföreläggande nu kunde ge ordningsbot istället. År 2002 ökade antalet strafförelägganden från Tullverket med 84 procent i jämförelse med året innan vilket var en följd av en systemteknisk förändring som i sin tur ledde till att man under en kort period var tvungen att utfärda strafförelägganden för brott som annars beivrades med ordningsbot. Under åren 2002 och 2003 bör därför tolkas med försiktighet i detta avseende.

3.3 GENUS i arbetet med ungdomar

I arbetet med ungdomar finns det många aspekter att ta hänsyn till och en viktig variabel är genus och genusperspektiv. Vid brottsförebyggande arbeten och arbetet för en social hållbar utveckling är det viktigt att ha goda kunskaper om vilka som begår brott och vad bakomliggande faktorer kan tänkas vara. I de brott som rubricerats som personrån i rapporten, *Misshandel och personrån utomhus i Landskrona 2004-09-01—2005-08-31*, är gärningsmännen alltid män. Orsaker bakom detta fenomen och diskussion kring pojkar och flickors, män och kvinnors roll i olika samhällsliga fenomen har Yvonne Hirdman mycket kunskap om. Yvonne Hirdman är professor i Historia vid Stockholms universitet och har forskat i genus och dess betydelse. Betydelsen direkt kopplad till ungdomsproblematiken i Landskrona diskuteras vidare under resultat.

3.3.1 *Mannen som norm*

Om man tittar på samhället ifrån ett fågelperspektiv är mannen normen och modellen för hur en människa ska vara. Kvinnan i sin tur är undantaget. Inom genussystemet värderas män högre än kvinnor och mannen blir därför överordnad kvinnan. Att mannen är prototypen för en människa innebär inte att enskilda män för den sakens skull förtrycker enskilda kvinnor utan att världen tolkas utifrån att männen är viktiga. Yvonne Hirdman säger att makt i första hand handlar om vem som tar plats och utrymme. Hon ser den manliga överordningen i vilka röster som hörs i exempelvis ett klassrum, vilka som syns i media och vem det är som sitter i bolagsstyrelser. Hon menar att det till och med märks i hur kvinnor och män sitter och menar att kvinnor kryper ihop medan män tar plats.

Hirdman menar att pojkar redan i tidigt i livet har betydligt fler valmöjligheter och får röra sig över ett betydligt större område än vad flickor kan. Syftet med kunskapen är inte att hitta orsaker i den kvinnliga underordningen och ta reda på vem som bär ansvaret för den utan vill fokusera på att förstå och förändra processer som både kvinnor och män ingår i. Dessa processer möjliggör att kvinnor och män upprepar mönster av kvinnligt och manligt generation efter generation.

Varje människa föds in i genussystemet. Vi är kulturens fångar kan man säga. Den är helt indränkt av kön och genus. Den manliga överordningen och den kvinnliga underordningen finns inbyggd i språket, i tänkandet och i själva kulturen.

Redan i tidig ålder formas barn till flickor eller pojkar utifrån föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt. Flickor får vissa leksaker och pojkar får andra. Leksakerna i sin tur ger barnen olika färdigheter och skillnaderna nämns sedan upp som biologiska skillnader mellan kvinnor och män. Detta mönster upprepas sen under hela uppväxten. Pojkar förväntas spela ishockey och flickorna dansa balett. Pojkarna ska välja tekniska linjer på gymnasiet medan tjejer förväntas att inte göra det.

3.3.2 *Genuskontraktet*

Hirdman menar att kön är något man föds med medan genus är något man formas till. Kvinnor, eller åtminstone vissa kvinnor, föder barn vilket gör henne annorlunda mannen. Att det finns biologiska skillnader är självklart och allmänt känt men det som präglar oss mest och som gör att

vi uttrycker kvinnligt eller manligt är utan tvekan kultur menar Hirdman. Den manliga överordningen hålls vid liv genom att den manliga och kvinnliga sfären inte blandas utan hålls isär. Denna segregering kallar Hirdman för *genuskontraktet*. Hon menar vidare att genuskontraktet är en viktig kulturell ordning där man kan se det som ett kontrakt med olika rättigheter och skyldigheter som skiljer sig åt beroende på om det är män eller kvinnor kontraktet gäller. Man kan i och för sig riva i sönder kontraktet och vägra acceptera spelreglerna men det är följt av sanktioner. Det är svårt att bryta mot stereotyperna eftersom många föreställningar är väldigt djupt rotade om hur en man och kvinna bör vara.

3.3.3 *Sega strukturer*

Hirdman har ibland anklagats av andra forskare för att vara deterministisk, dvs. att hon skulle tro att den manliga överordningen (och därmed kvinnliga underordningen) är oundviklig. Istället menar Hirdman att genussystem är möjliga att påverka och förändra men att det är svårt. Strukturerna är sega och det tar lång tid att förändra. Hon menar att detta ändå sker sakta men säkert i och med att allt fler kvinnor kommer ut i samhället och får betydelsefulla poster.

En strategi för förändring är att stirra sanningen i vitögat. Ju mer kunskap man har desto svårare är det att halka in på olika "myter" om vad som är kvinnligt och manligt. Eftersom vi dagarna igenom håller på med genus om dagarna så handlar det om att ifrågasätta och bryta mönster, vilket kräver stort mod eftersom det samtidigt innebär att man ifrågasätter sig själv.

3.4 **NORMER**

Normbegreppet kan ses utifrån olika perspektiv, där det valda perspektivet bestämmer hur man definierar det. Man kan exempelvis uppfatta normen som ett uttryck för det normala eller accepterade beteendet och normen användas som ett mätredskap, en måttstock som man mäter normaliteten med. Normen kan också ses som en regel och handlingsanvisning och har då en föreskrivande karaktär som ger uttryck för hur aktörer bör handla.

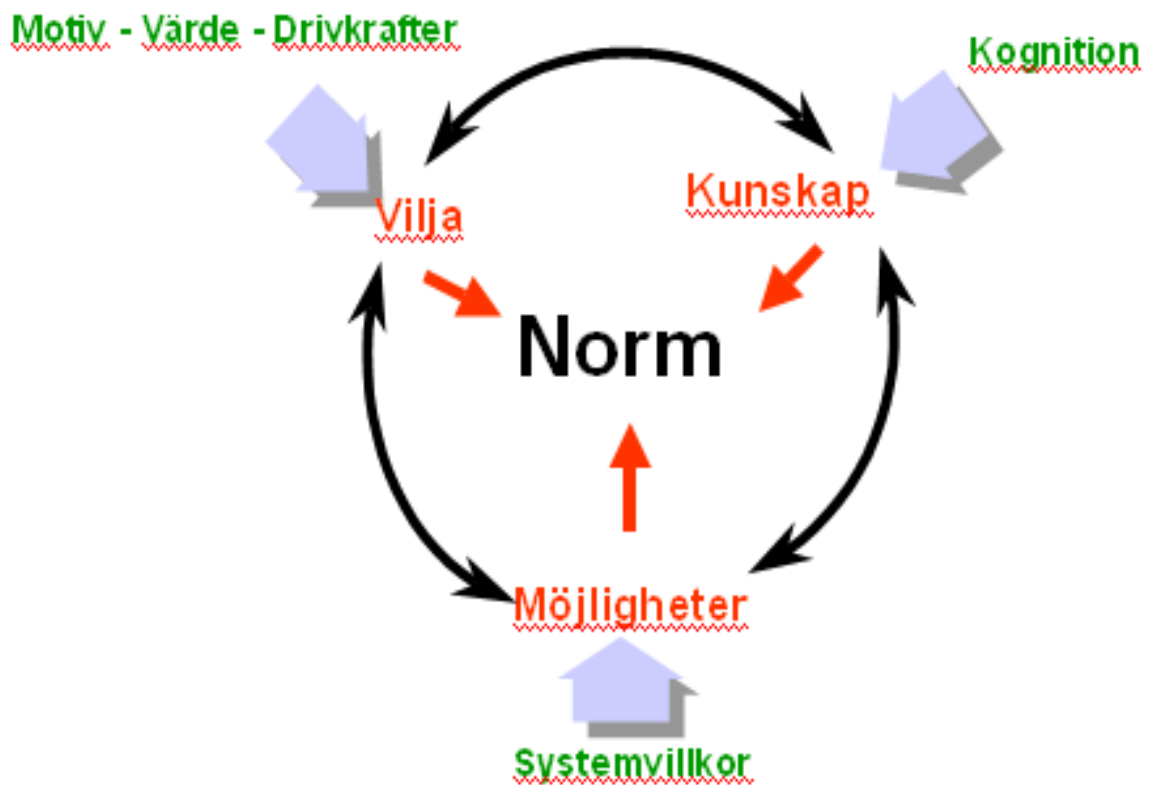
3.4.1 Normer och handlingssystem

Vad är en norm?

Det finns egentligen tre typer av normer. En typ av normer har sin källa hos individen och de kan vi kalla för *moralnormer*. Dessa normer internaliseras under vår uppväxt och vi tänker inte på dem som regler. En annan typ utav normer hänger samman med den gemenskap vi ingår i. Det är det som vi normalt inte tänker på när det gäller normer. Vi har förväntningar på varandra och varandras beteenden och lär oss på så sätt samhället och vilka vi själva är. De kallas *sociala normer* eller *handlingssystemer*. Den tredje typen av normer är en del av de system vi byggt upp för vår behovstillfredsställelse. Dessa normer kallas *kompetensnormer* och anger vilka som ska (eller bör) fatta beslut, utföra bestämda handlingar och/eller ta ansvar för ses konsekvenser. Brott mot sociala normer leder till en förlust i ett socialt avseende, som exempelvis respekt, vilket leder till att människor upplever att de vill efterleva normers anvisningar. Sociala normers drivkraft är att de internaliserats. Det gemensamma för normer är att de direkt eller indirekt består av eller innehåller handlingssystem som i sin tur skiljer sig beroende på vilket sammanhang de uppträder i. Det som skiljer normerna i den värld vi själva lever ifrån normerna i systemens värld är sanktionens karaktär. När det handlar om moraliska normers sanktioner så är de inte en automatisk följd utav handlingen utan måste skapas och föras in utifrån. Om man däremot bryter mot en teknisk norm så är sanktionen en del av normen och inträder spontant som en följd av själva normbrottet.²⁴

²⁴ Ibid. Hydén 2002

3.4.2 NORM – modellen

Hydén-Wirkenberg

4. RESULTAT

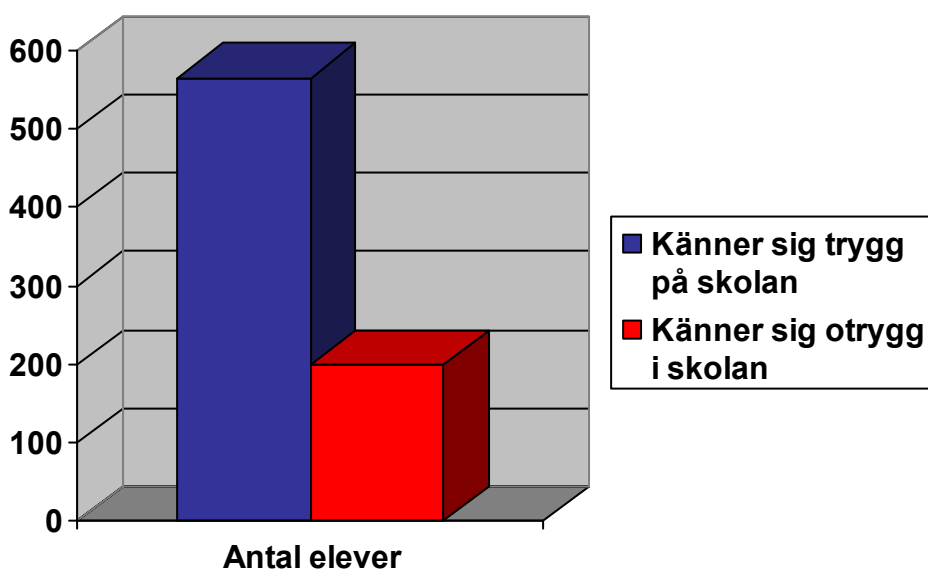
I detta avsnitt redovisar jag resultatet från självdeklarationsundersökningen, genomför en normanalys av delar ur resultatet samt en slutdiskussion kring Social Hållbarhet i Landskrona.

4.1 Självdeklarationsundersökningen/Enkäten

Enkäten skickades ut till 2031 mottagare varav 24 av olika anledningar inte var kontaktbara. Omkring 800 elever har fyllt i enkäten via deras elevmailkonton vilket i procent motsvarar en svarsfrekvens omkring 40 procent. 90 procent av eleverna som besvarade enkäten hade en ålder mellan 15 och 18. Könsfördelningen på de svarande var ungefär 55 procent kvinnor och 45 procent män. Över 73 procent av eleverna uppgav att de var bosatta i Landskrona kommun.

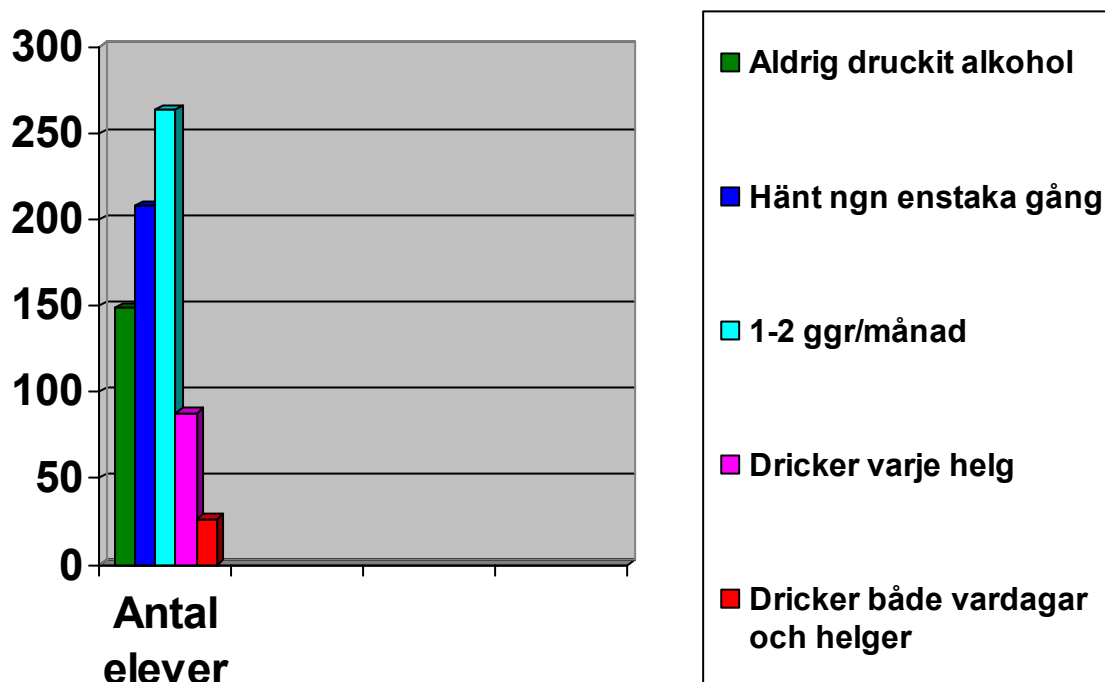
Fritid och skola

För att utifrån ungdomarnas perspektiv fånga en bild av hur deras vardag faktiskt får ungdomarna här besvara hur de umgås och hur de upplever skoltiden. Omkring 40 procent av ungdomarna i Landskrona uppger att de helst är hemma på sin fritid medan 60 procent svarade att de antingen är ute med kompisar eller hemma hos kompisar. Att ungdomar umgås i grupp är inget nytt fenomen och är inte heller något avvikande för Landskronas ungdomar. Storleken på grupperna varierar men vad som är utmärkande är att det i många kompisgrupper finns stora ålderskillnader mellan ungdomarna. Det är inte ovanligt att det i samma kompisgrupp finns ungdomar i 13 års ålder blandat med ungdomar omkring 18 år. Denna konstellation är vanligast i grupper som på något sätt har avvikande beteende och syns exempelvis i brottstatistiken bland brott begångna av grupper med fler än tre gärningsmän.

Vid frågor kring ungdomarnas skoltid svarade nästan 200 elever att de inte kände sig trygga i skolan och att detta till 90 procent beror på andra elever på skolan. 10 procent av eleverna upplever sig otrygga på grund av andra elever i samma klass som dem själva. Elevernas otrygghet indikerar på att skolan inte längre har kvar sin roll som normgivare eller att den *inte längre uppfattas* som självklar normgivare. Andra starkare krafter har påverkat de normer som tidigare betraktats eller upplevts som dominerande. Beskriver detta fenomen vidare i under min analys kring *neutraliseringstekniker*.

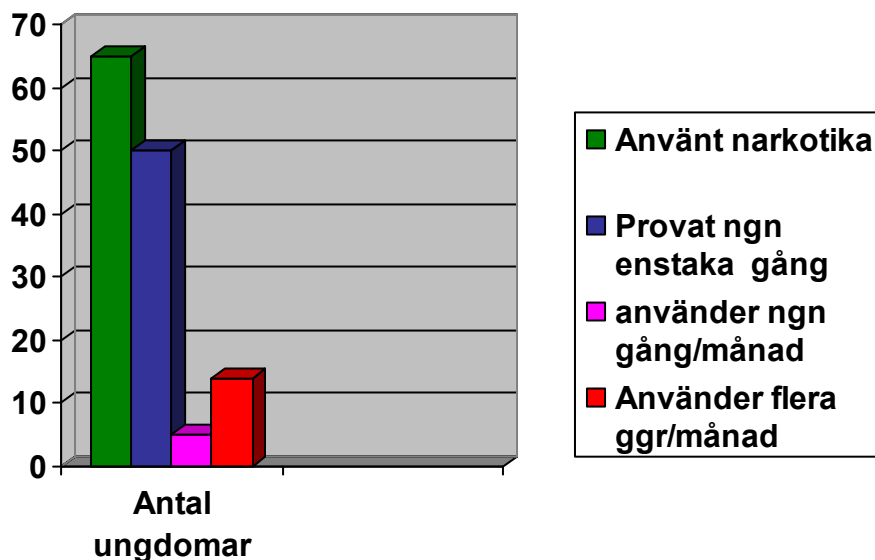
Alkoholkonsumtion bland Landskronas ungdomar

Av omkring 740 tillfrågade elever svarade omkring 80 procent att de dricker alkohol, 39 procent uppger att de dricker 1-2 gånger i månaden och 12 procent av de svarande ungdomarna uppger att de dricker alkohol varje helg. En mindre del ungdomar, 3,5 procent, uppger även att de dricker alkohol under både vardagar och helger. Siffran 3,5 procent motsvarar i studien omkring 26 ungdomar. Nästan 346 av ungdomarna svarar att de främst dricker alkohol från systemet medan omkring 200 ungdomar uppger att de köper smuggelsprit, öl, vin, eller cider. Att omkring 350 elever uppger att de dricker alkohol från systemet är viktigt att belysa närmre eftersom 90 procent av de svarande ungdomarna uppger att de är mellan 15 och 18 år gamla. Att Systembolaget inte låter ungdomarna handla alkohol olagligt är något jag förutsätter i min diskussion, vilket leder vidare till frågor kring hur de i så fall får tillgång till alkoholen. Över 50 procent av de ungdomar som uppger att de dricker alkohol får, med hjälp av någon, alltså tillgång till alkohol från Systembolaget. Detta kan ses som en indikator på att det skett en förändring kring normer som bestämmer hur man ser på (och därmed handlar efter) ungdomar och alkoholintag. Att alkohol är skadligt är ingen ny kunskap, men den förändrade tillgången och de låga priserna vi har idag kan vara en möjlig förklaring till normförändringen som indikeras. Idag är det relativt lätt att få tag på svartspirit, eller smuggelsprit som det heter i folkmun, vilket förklarar att nästan hälften av de elever som uppger att de dricker köper smuggelalkohol. Kontentan av det hela och det jag vill belysa här är att någon, över 20 år, köper ut alkohol till ungdomar under 20 år. En förklaring kan

vara att alkoholen köps ut av de äldre ungdomarna i vissa kompisgrupper, en annan möjlig förklaring kan vara en normförändring bland föräldrars syn på alkoholkonsumtion bland deras ungdomar. Att alkoholkonsumtionen ökat i Sverige överhuvudtaget kan vara en av orsakerna till en normförändring som syns även bland ungdomars drickande. I månadsskiftet oktober/november 2006 skrev regeringen en motion till riksdagen²⁵ som skulle alarmera för alkoholkonsumtionens baksidor överhuvudtaget men främst bland ungdomar. Som motivering beskrevs det i motionen att alkoholen kostar samhället 160 miljarder varje år.²⁶ Inom kostnaden ligger produktionskostnader 32 miljarder kronor, produktionsbortfall 87 miljarder kronor, sjuk-, kriminal- och socialvård 28 miljarder kronor, egendomsskador på ca 3 miljarder kronor och slutligen förebyggande åtgärder för 6 miljarder kronor. Ökade alkoholskador har visat sig genom exempelvis alkoholrelaterade dödsolyckor ökat med 50 procent sen 1995. 150 människor avlider i alkoholrelaterade trafikolyckor varje år vilket är totalt oacceptabelt med tanke på regeringens delmål för nollvisionen skulle vara uppnådd 2007.

Narkotika bland Landskronas ungdomar

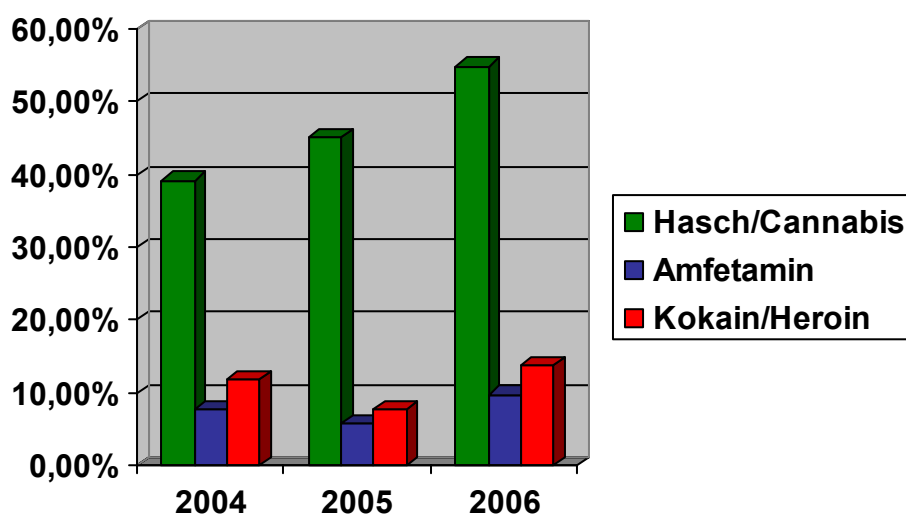
Vid granskning av

denna tabell är det viktigt att sätta in siffrorna i sin helhet. De flesta ungdomar kommer aldrig i kontakt med narkotika. Avvikande för Landskronas del är att undersökningen visar en ökning bland de ungdomar som provar narkotika och som förmodligen även är anledningen till ökningen

²⁵ Motion 2006/07:So 459

²⁶ Uträkning av nationalekonomen Anders Johnsson.

bland dem som utvecklar ett mer regelbundet missbrukarbeteende. Ökningen kan ses i den del av enkäten där eleverna har möjlighet att fylla i sin kontakt med narkotika under åren 2004-2006. Vid frågor kring narkotika och eventuellt missbrukande svarade omkring 65 ungdomar att det hänt att de använt narkotika. Ca 50 elever uppger att de provat någon enstaka gång, mindre än 5 elever uppger att de använt narkotika någon gång i månaden medan strax under 15 ungdomar svarar att de använder narkotika flera gånger i månaden. 20 elever uppger att de under 2004 använt sig av cannabis eller hasch, året därpå svarar 23 samma sak medan de år 2006 ökade till 30 ungdomar. Även vid tyngre droger som amfetamin, heroin eller kokain syns en svag ökning mellan åren 2004-2006 trots en svag nergång mellan 2004 och 2005. Utan att bagatellisera tycker jag att det är viktigt att ta hänsyn till att de svarande kring de tyngre drogerna inte är över tio till antalet.

Tabellen ovan visar hur fördelningen ligger procentuellt bland de omkring 65 ungdomar som svarat att de använt narkotika och därmed ökningen över åren 2004 till 2006.

Skolk från skolan

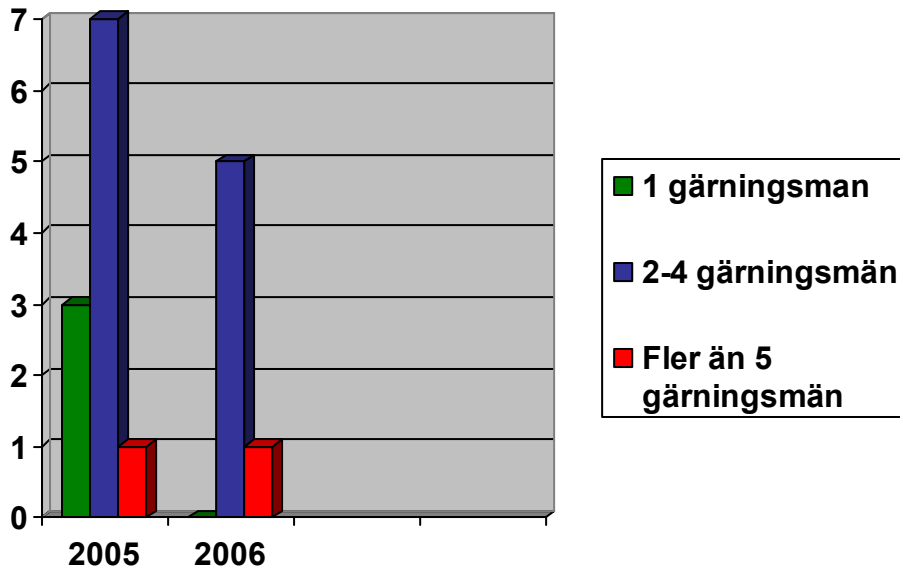
Eftersom det är vanligt att ungdomar i början eller strax innan sin kriminella debut redan har ett avvikande beteende som exempelvis stor skolfrånvaro eller stökighet under skoldagarna, ville jag ha en bild av hur pass vanligt det är att ungdomarna stannar hemma från skolan trots att de inte är sjuka eller av andra godtagbara anledningar. Av 713 elever svarade över 240 stycken att det hänt någon enstaka gång (under 2004-2006) att de stannat hemma från skolan trots att de inte varit sjuka eller haft annan legitimt förhinder. 86 elever uppger att det händer flera gånger i månaden medan strax under 40 elever uppger att de skolkar från skolan oftare än ett par gånger i månaden.

Av de elever som svarar att de ibland stannar hemma utan att de är sjuka skriver omkring 15 stycken att de mått psykiskt dåligt (deprimerade, ledsna, nedstämda, trötta) medan 10 stycken svarar att de inte trivs i skolan på grund av andra elever eller att de är besvikna på sin utbildning. Jag vill även tillägga att ett fåtal elever uppgav att de stannade hemma på grund av att de sover dåligt på nätterna.

Stöld från annan individ samt personrån bland ungdomar i Landskrona

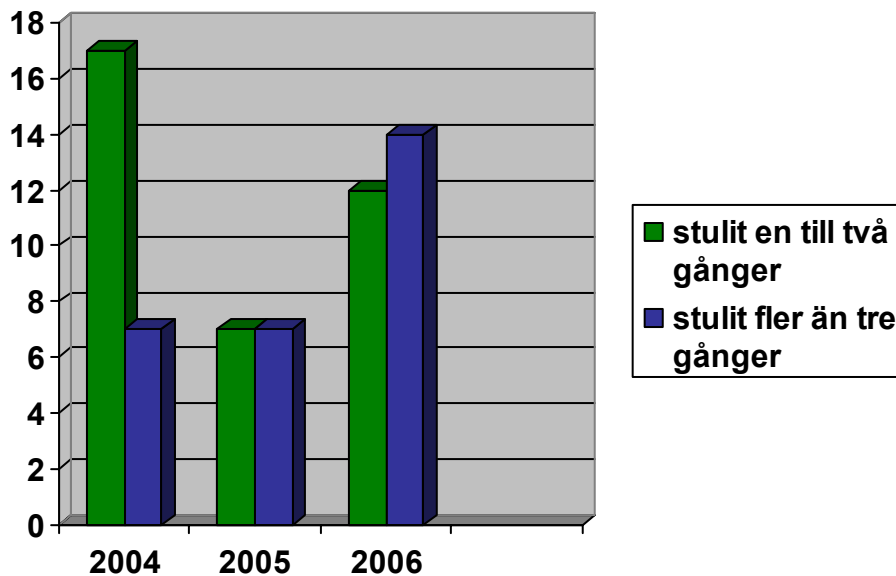
För att vissa stölder inte ska falla bort ur studien definierar jag brotten som stöld från annan individ eller personrån. För att en stöld ska rubriceras som personrån i brottsstatistiken krävs att gärningsmannen använt sig av våld eller hot om våld för att tillgodogöra sig exempelvis offrets mobiltelefon. I min studie har jag inte särat på dessa två rubriceringar eftersom mitt syfte i frågan var att fånga upp i vilken utsträckning stöld från annan individ förekommer, normerna som figurerar bakom och kring stölden och i vilken konstellation gärningsmannen/gärningsmännen ingått i vid brottstillfället. Föreställningen är då att förhindra att vissa stölder trillar mellan stolarna pga. exempelvis omrubricering av brott.²⁷ Därmed inte sagt att rubriceringen inte är viktig för andra studier om brottslighet. Tabellen nedan visar konstellationens förändring och inte brottsutvecklingen. En parantes är att konstellationerna kan vara missvisande eftersom det år 2005 anmäldes färre brott än 2006. Av vikt är att en normförändring kan figurera 2006 eftersom det knappt anmäls något brott alls där det förekommit en ensam gärningsman medan det syns en markant ökning i självdeklarationsundersökningen genom de elever som uppgav att de stulit under samma tidsperiod. Detta visar tydliga indikationer på att mörkertalet inte alltid löper parallellt med de anmälda brotten oavsett medvetenheten om att mörkertalet ligger betydligt högre. Detta visar på normer som lett till att det långt ifrån är en självklarhet att anmäla brott av denna typ.

²⁷ Se kapitel 7.2 *Klassificering av brott*

Tabellen ovan visar hur konstellationerna har förändrats och inte antal brott under åren 2005 och 2006.

Av de anmälda personrånen under 2005 var gärningsmännen mellan 7-21 år vid 11 av tillfällena. Av de totalt 29 unga gärningsmännen var ingen under 15 år. Vanligast är att brotten begås i konstellationer där gärningsmännen är mellan 2-4 stycken per tillfälle. Även under 2006 är det vanligast att gärningsmännen är mellan 2-4 stycken. En eventuell minskning bland antal personrån kan vara svår att upptäcka eftersom det i september 2006 greps 14 ungdomar som var inblandade vid ett och samma brottstillfälle. Brottet rubricerades först som personrån och syns i statistiken som en ökning med över 50 procent när det gäller antal gärningsmän under hela 2005, vilket därför kan ses som en ganska missvisande siffra. Viktigt att nämna är att över 95 procent av ungdomarna uppger att de inte stulit från någon annan individ under perioden 2004 till 2006.

Av ca 730 svarande

gymnasieelever svarade omkring 45 stycken att de stulit av någon annan under åren 2004 till 2006. Av dem som svarade att de stulit mer än tre gånger per år syns en ökning på 100 procent mellan 2005 till 2006. Hälften av eleverna uppger att det först och främst var pengar som var målet för stölden. En tredjedel av eleverna uppger att det var mobilen de var efter medan en mindre del svarar att Mp3 spelare var målet för stölden.

Normer bakom stöld från annan individ samt personrån i Landskrona

I MED- projektet²⁸ arbetar fritidsledare och socionomer med förebyggande arbete för ungdomar i riskzonen. I deras arbete stöter de dagligen på attityder bland ungdomar överhuvudtaget men särskilt bland ungdomar som ligger inom riskzonen för kriminalitet. Ofta kan det även vara ungdomar som aldrig riktigt kan bevisas ha begått kriminella handlingar men som alltid tycks vara ”där det händer”. En vanlig attityd som cirkulerar menar projektledarna är att det ofta bottnar i en ”klassmotsättning”. Om exempelvis en ung kille stulit en mobiltelefon från en annan kille så märks ofta attityden – Hans pappa kan köpa en ny till honom på nolltid. Han får en ny telefon och jag får en hundralapp eller två för den jag tog. Ofta upplever ungdomarna inte som att det skett någon större skada utan beskriver det ibland som att de nästan gjort något bra. De behöver då inte belasta mamma och pappa med pengar till diskotek i Helsingborg, Bio eller annat. De upplever en positiv känsla eftersom de upplever sig som självförsörjande. Jag för denna diskussion vidare i

²⁸ Se kapitel MED- projektet 2.6 Social brottsprevention

avsnittet *Från attityder till normer* och sätter där samman den med den normativa utvecklingen bland de kompisgäng där liknande tankesätt figurerar.

Ungdomar och anmälda brott i Landskrona

Misshandel och personrån utomhus i Landskrona hade sin topp 2004 till 2005. Misshandelsbrotten begicks då av nästan 80 procent män och även brottsoffren består till 70 procent av män. Vanligast är att dessa brott begås av ungdomar 7-18 år. 11,5 procent av gärningsmännen är pojkar mellan 7-14 år. Nästan 14 procent av brottsoffren är mellan 7-14 år gamla. När det gäller personrån utomhus är åldersfördelningen mer jämt fördelad men gärningsmännen bakom brotten är till 100 procent män. Bland brottsoffren är 71 procent män och ca 27 procent kvinnor.²⁹ Statistiken förstärker vikten av genusperspektivet vid analyser eller forskning kring ungdomsbrottsligheten.

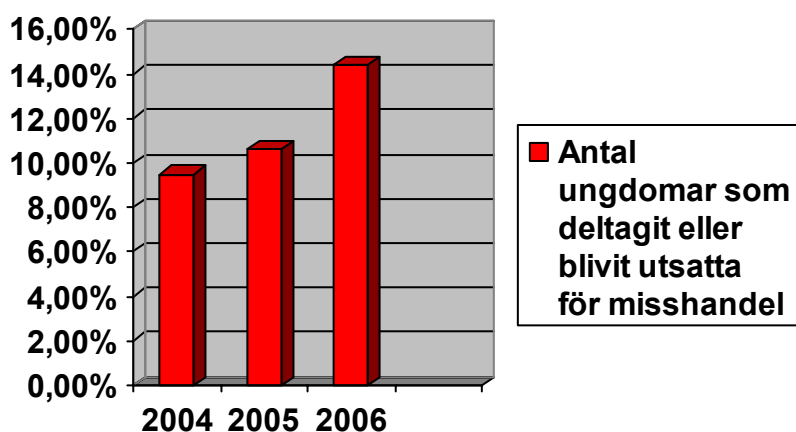
Våldsbrott i form av misshandel och slagsmål i Landskrona

Det görs ingen skillnad på anmälda och inte anmälda brott nedan.

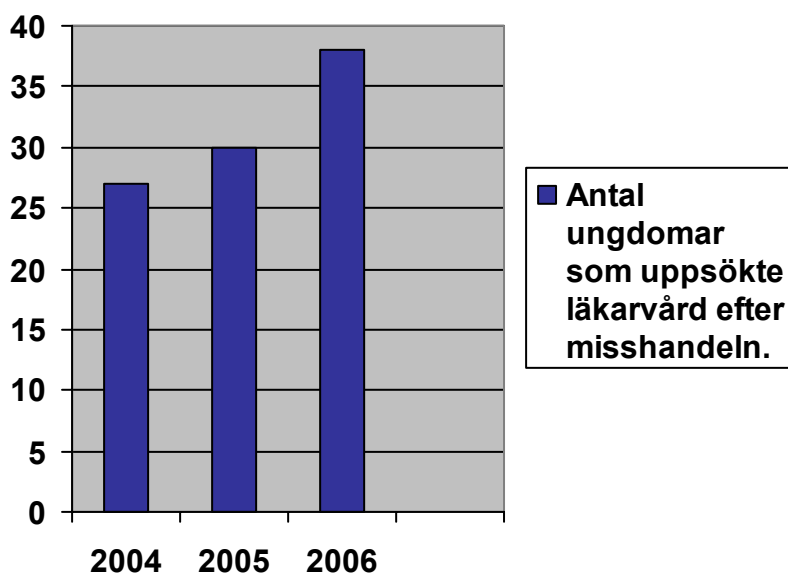
Av de ca 240 elever som svarat att de varit i slagsmål vid ett eller ett flertal tillfällen under åren 2004 - 2006 syns antalen våldsbrott öka. Mats Karlsson, Närpolisen i Landskrona är en av dem som varnat för en yngre åldersgrupp med ett redan utvecklat kriminellt beteende.³⁰ De ökande antal slagsmål och våldsbrott som kommer fram i undersökningen kan ses som en av de indikationer som pekar på en redan utbredd kriminalitet bland vissa ungdomar i Landskrona under 15 år.

²⁹ Rapport *Misshandel och personrån utomhus i Landskrona 2004-09-01—2005-08-31*. Kriminalunderrättelsetjänsten Nordvästra Skåne

³⁰ Se samtalsintervju, Mats Karlsson 2006-12-11

Tabellen ovan visar procentfördelningen på de antal ungdomar som svarat att de någon gång under åren 2004-2006 deltagit i eller blivit utsatt för någon form av fysisk misshandel.

I undersökningen syns även en ökning från 2004 till 2006 bland ungdomar som fått uppsöka läkarvård efter misshandeln. Om denna ökning beror på att våldet vid våldsbrotten blivit grövre, att det blivit mer vanligt att uppsöka vård eller om det är en effekt av de ökade antal slagsmål går jag inte djupare in på i denna studie. Det syns vidare en tydlig ökning bland misshandelsbrott (anmälda och oanmälda) mellan 2004-2006. Av ca 750 elever uppger 145 ungdomar att de varit i slagsmål under tidsperioden 2004-2006. Även här syns en tydlig ökning från 2004-2006. 94 procent av de svarande ungdomarna uppger att de inte varit i slagsmål alls under tidsperioden.

2.5.1 Omständigheter kring slagsmål samt anmälda brott med rubricering misshandel i Landskrona

Under denna rubrik jämförs brottsstatistik ifrån Kriminalunderrättelsetjänsten i Nordvästra Skåne med resultaten ifrån gymnasieelevernas självdeklarationsundersökning.

Den vanligaste platsen för våldsbrott bland ungdomar är utanför Landskronas centrum och då vanligtvis i samband med fester utanför fastigheter eller hyrda lokaler. På andra plats, och nästan lika vanlig lokalisering för slagsmål och misshandel kommer Landskrona centrum. På en tredjeplats kommer skolan. Av de runt 580 elever som besvarade frågan om de kände sig trygga i sin skola svarade en fjärde del att de ofta kände sig otrygga. Av dem som svarade 80 procent att otryggheten berodde på andra elever på skolan. Bland de elever som svarat att de under de tre senaste åren varit i slagsmål syns en pågående ökning under 2004, 2005 och 2006. När det gäller orsaker till varför slagsmålen uppstod svarar nästan hälften av eleverna att det redan fanns en irritation eleverna emellan. Många av eleverna uppger att det varit alkohol inblandat (inga indikationer på alkoholinblandning i samband med slagsmålen som skett under skoltid) och att kränkningar varit en av de bakomliggande faktorerna till slagsmålet. Av enkäten framgår även att en del av slagsmålen uppstod för att motparten stulit något av eleven eller elevens kompisar vid ett tidigare tillfälle. 78 procent av eleverna uppger att de inte alls varit i slagsmål under tidsperioden 2004-2006.

Ur brottsstatistik från kriminalunderrättelsetjänsten Nordvästra Skåne syns en viss skillnad mellan år 2005 och 2006. Det anmäls exempelvis fler misshandelsbrott där gärningsmannen eller gärningsmännen är yngre än 21 år under 2005 än 2006 vilket pekar på en minskning. Under 2005 är 33 procent av gärningsmännen under 15 år medan det året därpå sjunkit till 16 procent. Detta kan bero på att det anmäls mindre brott där gärningsmannen är under straffålder men det kan också tolkas som en minskning vilket stämmer bra överens med prognosen som lämnas i *Misshandel och personrån utomhus i Landskrona, 2004-09-01 – 2005-08-31*. Hur många gärningsmän det vanligast förekommer vid varje tillfälle varierar även om det är lite vanligare att både gärningsmän och brottsoffer hade vänner med sig vid misshandeln. Detta kan upplevas som att det är en av anledningarna att det av andra upplevs som ”gängbråk”. Oftast är det även oklart hur många som faktiskt är bekanta med gärningsman eller brottsoffer sedan tidigare vid de tillfällena där flera personer blir inblandad i bråket. Anmärkningsvärt i undersökningen är att antalen anmälda brott som rubricerades som misshandel med en ensam gärningsman vid

brottstillfället ökar under 2006 medan antalen misshandelsbrott med 2-4 gärningsmän minskat en aning med jämförelse från året innan.

Omständigheter vid anmälda brott med rubricering personrån i Landskrona

Vid anmälda personrån med gärningsmän yngre än 21 år ligger nivån kvar på ungefär den samma under 2005 och 2006. En svag minskning kan urskiljas med viss tveksamhet vid brottstillfällena med 2-4 gärningsmän eftersom det handlar om 2 brottstillfällen mindre år 2006.

4.2 Normanalys

I detta stycke redovisas resultat i form utav en normanalys. För att förstå och analysera normförändringen i Landskrona använder jag mig av normmodellen.

Vilja och värde

Om jag börjar med Vilje-dimensionen så efterfrågar den vilka drivkrafter och värden som ligger bakom ungdomsproblematiken i Landskrona. Jag tar även tillfället i akt att belysa viljor och värden som generellt genereras av ungdomar i kommunen. Drivkrafter bakom viljan kan påverkas av exempelvis makt, religion, samvete eller moral för att nämna några. Inledningsvis argumenterar jag främst kring värden som *intressen, ekonomi och moral*.

Landskrona brottas med en ungdomsproblematik som till störst del figurerar i stadens centrala delar där många av personrånen och våldsbrotten begås. Vad finns det för möjliga påverkande faktorer bakom kriminaliteten? En inte allt för ovanlig drivkraft bland ungdomar överhuvudtaget, och så även bland Landskronas ungdomar, är strävan efter - och viljan av att ha "det senaste", att kunna ta del av ungdomsutbudet i andra städer (Helsingborg är exempelvis en vanlig utflyktsort bland ungdomarna), se senaste filmen eller konserten och så vidare. Denna strävan krockar oftast med ekonomiska aspekter. Som tonåring har du vanligtvis ingen inkomst utan är beroende av dina föräldrars ekonomiska situation. En relativt stor grupp ungdomar i Landskrona lever i familjer med väldigt ansträngd ekonomi och i många fall även ett bidragsberoende. Som ett exempel väljer jag att återberätta delar en av samtalsintervjuerna jag genomfört. Intervjupersonen är en ung kille

med vad han själv nämner det som, *brokig bakgrund*. Drivkrafter bakom många av de unga kriminella ungdomarna är att uppnå den standaren som de starkt upplever att de flesta ”svenska ungdomar har”. Jag väljer att kalla honom Mike. Mike kom till Sverige i början av 90-talet efter att hans pappa blivit svårt misshandlad av polisen i sitt hemland. Trakasserierna hade pågått under en längre tid och den sista svåra misshandeln var den som fick familjen att fly. Pappan är specialiserad allmänläkare men vägrade att låta sig styras att bara behandla ”vissa sjuka” eftersom han menade att läkarbrickan på hans bröst stod för att han vårdade alla sjuka oavsett etnicitet eller religion. Mikes mamma arbetade som ekonom. I Sverige och Landskrona fick livet en helt annan form för Mike och hans familj. Föräldrarna och främst Mikes pappa var mycket deprimerad vilket förvärrades när han trots många försök inte kunde ta sig in på arbetsmarknaden. Mike berättade att hans familj, precis som flera av hans vänners familjer, hade det ekonomiskt svårt och var bidragsberoende med socialbidrag som enda inkomst. För att inte belasta föräldrarnas redan mycket ansträngda ekonomi hittade han andra vägar för att försöka att hålla vad han kallar *samma standard som andra ungdomar*. Den positiva känslan av självförsörjande som gav honom möjligheten att åka till exempelvis diskotek i Helsingborg eller att kunna köpa tröjan han så länge tittat var starkare än några andra känslor under den tiden.

Att jag nämnde Mikes historia i denna studie beror inte på att den på något sätt är unik utan att den tvärtom beskriver vardagen för många hitflyttade familjer och dess tonåringar. Mike är ändå uppvuxen i en familj med goda kunskaper i exempelvis engelska, vilket har underlättat i deras situation. Idag arbetar Mikes pappa som lampbytare på välkänt Landskronaföretag medan Mikes mamma kör buss. Mikes situation beskriver en relativt vanlig livssituation för de, främst utomeuropeiskt hitflyttade familjer. I många fall är de vuxna familjemedlemmarna varken skriv eller läskunniga i vare sig modersmål, svenska eller något annat språk vilket försvårar för den kommunikation som fordras mellan exempelvis föräldrar-skola, fritidsledare-föräldrar, socialtjänst-föräldrar osv. Detta indikerar i sin tur på att föräldrar (oavsett om de vill eller kan) bör ha svårigheter eller liten möjlighet att axla sin föräldraroll med dess ansvar. Jag skildrar här en av de bakomliggande orsaker till den normförändring som skett i Landskrona och som ofta upplevs som en problematik kopplad till mångfalden i staden. Det vore för enkelt att säga att drivkraften bakom många personrån endast bestod av viljan att försöka ”uppnå samma standard” som andra ungdomar. Då hade förmodligen en betydligt större grupp ungdomar varit kriminella och detta över en avsevärt större geografisk yta. Jag nämner istället den i egenskap av som *en av* de bakomliggande orsakerna till den normförändring som skett i vissa fåtal kompisgrupper och som i sin tur fått konsekvenser i det övriga samhället.

Oftast består kompisgrupperna av killar vilket gör det oundvikligt att inte ta med ett genusperspektiv i diskussionen. Varför kvinnor begår färre brott än män vet forskarna lite om. Vad man vet är att män begår en annan typ av brott än kvinnor men att kvinnors andel av vissa våldsbrott ökat under de senaste tjugo åren. Forskarna menar att i takt med kvinnors ökade makt och synlighet i samhället har de också blivit mer synliga i den kriminologiska forskningen. Svenska kriminologer har ofta kvinnan i fokus men då främst i form av offer för exempelvis manligt våld. I ungdomsproblematik som den som syns i Landskrona är inte tjejer representerade på samma sätt i de avvikande grupperna utan är mer eller mindre direkt ovanlig. Ofta upplevs inte tjejerna som en hotbild för de avvikande grupperna utan kriminaliteten är först och främst riktad mot killar och av killar. I undersökningen framkommer det exempelvis att flickor/unga tjejer till större del får ta emot verbala kränkningar från pojkar/unga killar. Viss forskning pekar vidare på brott som en möjlighet för underprivilegierade grupper att uppnå mål för som de inte kan nå på lagligt sätt. Betydelsen av familjeförhållandena och individers förmåga att ingå i den samhälleliga socialisationen lyfts också fram i olika teorier.³¹ Ett annat sätt att belysa brottsligheten är att se den som ett beteende som lärs in i samspel med andra individer, särskilt i kompisgruppen. Kompisgrupperna, eller vad som i folkmun ofta kallas för gäng, är ett exempel på spontana gruppbildningar inom vilka gruppmedlemmarna kan tillfredställa varandras behov. När ungdomar når tonåren har normgivare³² som föräldrar och skola ofta bytts ut till kompisar eller andra ungdomar, vilket är en naturlig utveckling för barn på väg in i vuxenvärlden. De ömsesidiga förväntningar som sen byggs upp inom kompisgänget utvecklas lätt till normer och det skapas inom gruppen riktlinjer för hur gruppen vill tolka en norm i en viss situation. Normen manifesteras genom att en avvikelse från den medför sanktion. Sanktioner i det här fallet kan vara exempelvis uteslutning ur kompisgruppen vilket i sin tur kan leda till känslor av anonymitet, utanförskap etc. Värdet är bland annat känslan av samhörighet som i sin tur är en av drivkrafterna bakom handlingarna. Denna konstellation verkar vidare existera bland så väl kriminella som icke kriminella kompisgäng. I en kriminell kompisgrupp finns en ond cirkel och gruppens normsystem drivs fram av de unga killar (eller tjejer) som i sin tur ofta lever med flera individuella riskfaktorer och gruppen i sig blir en riskfaktor för var och en av dess medlemmar. Det för gruppen normativa handlingssystem kan ses som en fristad för destruktivt beteende. Om missbruk av alkohol eller droger dessutom kommer in i bilden är risken stor för en livslång kriminalitet. Föräldrar eller

³¹ BRÅ Apropå, *Varför begår kvinnor färre brott än män?* (1999)

³² Med normgivare avser jag den eller de eller det som normalt genererar normer. Som exempel på en normgivare för ett litet barn är mamma, pappa eller den vuxen som främst är samman med barnet.

andra vuxna förebilder har en viktig roll genom att följa tonåringens steg ut i vuxenvärlden utan att verka låsande. En svår men viktig balansgång som kan ses som ett sista test för den utbildning föräldrarna gett sina barn.

En annan form av vilja bland ungdomarna i Landskrona är påverkad av hur deras vardag och fritid ser ut. Gemensamma nämnaren är att de alla upplever en stark längtan till olika möjligheter för aktiviteter. Många av Landskronas ungdomar upplever att de inte blir hörda samt att det inte finns kanaler för dem att framföra sitt behov av fritidssysselsättning. En grupp ungdomar är aktiva genom olika projekt eller aktiviteter via ungdomshuset NOVA men en stor del av ungdomarna upplever att NOVA inte passar just dem. I undersökningen märks motsättningarna mellan många av ungdomarna i Landskrona väldigt tydligt. De ungdomar som upplever att de inte kan/vill/får ta del av NOVAs verksamhet känner att detta beror på att många av ungdomshusets redan aktiva medlemmar verkar stoppande. Viljan (förhoppningen om) att ta del av ungdomshusets aktiviteter har hos en del ungdomar istället byggt upp ett agg gentemot verksamheten och dess medlemmar vilket är en olycklig utveckling. Novas funktion diskuterar jag vidare under *Social Hållbarhet – exemplet Landskrona*

Kunskap och kognition

Om jag då går vidare till dimensionen kunskap och kognition i normmodellen så frågar den efter vilken kunskap och möjligheter det existerar bland ungdomarna i Landskrona. Hur vi ser på vår omvärld påverkas av till exempel genus, etnicitet, ålder och utbildning. Jag syftar inte i denna analys till ren teoretisk kunskap (genom exempelvis skolan) utan ungdomarnas kunskap om sin egen situation och möjligheten i att påverka den, *social empowerment*.³³ Det existerar en bred misstro, frustration och bitterhet bland ungdomarna i Landskrona. Här är själva bilden av verkligheten viktigare än verkligheten i sig. Många av ungdomarna upplever att mångfalden i sig är en av de bakomliggande faktorer till problematiken vilket är bekymmersamt. Jag börjar med att diskutera problematiken kring de barn- och tonårsfamiljer med väldigt ansträngd ekonomi. I familjer med annat ursprungsland än Sverige verkar den genomsnittliga inkomsten av familjernas

³³ Med Social empowerment syftar jag på förmågan att kunna ”vattna sin sociala existens” med kraft, möjlighet och kunskap i att förändra eller behålla sin egen livssituation.

ursprung och antal år de bott i Sverige.³⁴ En stor del av Landskronas ungdomar växer upp under dessa förhållanden³⁵ vilket är en av de möjliga faktorer bakom den normförändring som lett till brottsvågen av personrånen i Landskrona. Känslan av att inte ha möjlighet till den ”standard” man som exempelvis en ung kille i Landskrona förväntas ha leder till att många av de unga gärningsmännen bakom personrån försökt att lösa sin egen ekonomiska situation genom kriminalitet. Sättet de löser det på förankrar de sen i ett, utifrån deras perspektiv, rationellt beteende. Detta befästs från flera olika oberoende källor under undersökningens gång som från exempelvis unga killar med brokig bakgrund, projektledare för MED – projektet och enkätundersökningen. I egenskap av ung kille som inte förmår att belasta de redan tungt ekonomiskt belastade föräldrarna är detta ett sätt de har möjlighet att lösa sin ekonomiska situation med. Andra belöningar de kan uppleva är att de som följd ”får respekt” ifrån andra ungdomar, både i och utanför sin kompisgrupp. Ytterligare en förklaring som stärker detta kan vara att de lyckas skapa en identitet som de känner att de behärskar, genom att de är någorlunda självförsörjande och därmed styr sin livssituation. De löser sin situation utifrån de kunskaper de har. Med ovetande föräldrar (självvalt eller pga. exempelvis psykisk mående) försvinner de ”skyddsnet” som annars fungerar gränssättande och normgivande. För ungdomar i Landskrona finns det som jag tidigare nämnt nästintill inga, för ungdomarna anpassade, fritidssysselsättningar vilket lämnar var och en (eller kompisgrupper) till att lösa sin fritidssysselsättning själva. De ungdomar utan ekonomiska möjligheter ställs utanför vilket skapar en obalans bland ungdomarna i Landskrona. Obalansen visar sig exempelvis genom motsättningar mellan olika grupper av ungdomar med känslor som avundsjuka, bitterhet och så vidare. Hur man tolkar eller löser en viss situation beror på den sammanfattade kunskapen en människa besitter som i sin tur bygger på erfarenhet, tradition, genus, etnicitet, utbildning, ålder och personliga egenskaper. I många finns en inre känsla av att gränserna för dem inte sätts utav dem själva och att de därför inte har samma möjligheter som andra svenska ungdomar. Denna upplevda ”andrasortering” kan vara en av orsakerna som skapat en ständig strävan att tämja gränser och utmana den struktur de upplever som ett tvång kring dem och deras familjer. Återigen vill jag betona att den upplevda verkligheten är viktigare än den faktiska. Självkänslan är viktig och ska bland ungdomar synas starkt utåt.

För att återknyta till Mikes skildring så hade hans familj möjligheter att kommunicera med samhället eftersom de redan hade språk som engelska med sig. Många invandrare kommer från

³⁴ SCB, HEK (Hushållens ekonomi) *Disponibel inkomst per konsumtionsenhet för individer efter födelseland och antal år i Sverige* (2004)

³⁵ SCB *Utrikes födda och födda i Sverige med båda föräldrarna födda utomlands efter ursprungsland, kön och ålder* (2005-12-31)

exempelvis ett självförsörjande jordbruk och som jag tidigare nämnde utan varken kunna läsa och/eller skriva på något språk alls. Sociala normer kräver interaktion med andra människor i samhället för att ha möjlighet att kunna internaliseras och upprätthållas. Arbete ger delaktighet i samhället.

Möjligheter och systemvillkor

Ser jag sen till den sista och tredje dimensionen av normmodellen så efterfrågar den vilka system och faktiska möjligheter ungdomarna har i Landskrona. Om jag fortsätter diskussionen kring de unga gärningsmännen bakom de flesta av personrånen i Landskrona så är det viktigt att ta hänsyn till omständigheterna kring brotten. Ofta är även brottsoffret en ung kille och vanligast jämgammal med gärningsmannen vilket kan uppfattas som ett fenomen lite avskilt från vuxenvärlden. Bland ungdomar, som i alla sociala grupper, finns olika former av handlingsystem uppbyggda av handlingsanvisningar, dvs. *normer*. Våra beteenden samordnas och synkroniseras genom normer. Varje handlingsystem ser sedan olika ut och reproducerar sig olika. Hur dessa system är uppbyggda beror på hur normerna i dem opererar. Eftersom det här gäller relationer mellan individer eller grupper talar jag om vad som inom rättssociologin kallas för, som jag tidigare nämnt, *sociala normer*. Klart är att det skett en normförändring eller ett avvikande beteende hos en eller flera grupper av ungdomar i Landskrona. Matza och Syke är två forskare som visar att det i brottsmiljöer skapas förutsättningar för att utveckla så kallade *neutraliseringstekniker*. En av utgångspunkterna för Matzas och Sykes teori är att inte se subkulturen som ett system av egna normer och värderingar utan att den unge avvikaren trots allt har fått någorlunda klart för sig vad som är rätt och fel, genom exempelvis hem och skola. Trots detta bryter vissa individer mot lagar och regler som han eller hon tror eller *vill* tro på. Frågan är då varför? Neutraliseringstekniker används av dessa unga killar för att i vissa situationer kunna berättiga sitt beteende genom att tankemässigt omtolka eller omdefiniera sociala normer, regler och strafflagar utifrån den situation de befinner sig i. Ett exempel på detta är de försvar som uppmärksammas genom att ungdomarna anser att den de stulit av ändå kommer att få en ny mobil, nya pengar eller en ny moped inom kort av exempelvis sin ”rika pappa”. Ett annat argument är att de inte belastar sina föräldrar och därför upplever sig som självförsörjande. Genom liknande argument neutraliseras sen de gällande sociala normerna som då berättigar ett avvikande beteende. Argumentet ”upphäver” strafflagen med hänsyn till omständigheterna. De unga gärningsmännen gör en rationalisering eller förtydning av lagen som ger honom (eller henne)

moralisk rätt att bete sig avvikande. Genom argumenten ovan har jag nämnt neutraliseringstekniker som Matza och Sykes kallar *förnekande av offer* (gärningsmännen ser inte den de stulit av som ett legitimt brottsoffer eftersom han/hon ändå kan få fler pengar, ny mobil osv. inom kort), *lojalitet mot högre värden* (de unga förövarna upplever att de inte belastar sina föräldrar utan är självförsörjande). Andra neutraliseringstekniker som nämns är *förnekande av ansvar*, *förnekande av skuld* och *förnekande av den som fördömer*. Det kan tyckas vara förenklat att se nyckeln till förståelsen av den avvikelse som skett genom neutraliseringstekniker. Det är viktigt att veta att det ligger djupa komplexa processer bakom dessa neutraliseringstekniker som i sin tur skapar det annorlunda tänkandet hos vissa ungdomar.

En viktig aspekt är frågan om vid vilka avvikande beteenden som ungdomar känner skuldskänslor. Eftersom många av de unga killarna bakom personrånen legitimerat sitt agerande, genom att neutralisera sitt beteende, är det tveksamt om de känner skuldskänslor. För att förklara detta har Matza vidareutvecklat neutraliseringsteorin genom vad han kallar *på-drift-teorin* som innefattar en analys av den situation den unga avvikaren befinner sig i. När individen befinner sig i vad Matza kallar ett *på drift tillstånd* syftar han på att ungdomen viljemässigt befinner sig mellan att handla i frihet och att vara underkastad social kontroll. Om individen bor i ett bostadsområde där den socio-kulturella strukturen lett till att den allmänna sociala kontrollen börjat försvagas ökar risken för att de sociala normerna kommer på glid.³⁶ Förutsättningen för att en individ hamnar i en *på drift situation* är att de ingår i någon form av kompisgrupp som ofta hamnar i situationer som driver gruppen till ett avvikande beteende. En annan teori står Hirschi bakom som då menar att ungdomar som får möjlighet att utveckla goda relationer med föräldrar, syskon eller andra närstående personer, dvs. som har ett socialt nätverk generellt inte begår brott. En individ med ett socialt nätverk har vidare goda förutsättningar att internalisera samhällets *moraliska kod* som då fungerar som en effektiv spärr mot avvikande beteende.³⁷

Bland Landskornas ungdomar figurerar en stark känsla av att ingen riktigt lyssnar eller vill ta del av den problematik de upplever i kommunen. En känsla av uppgivenhet har börjat sprida sig vilket kan få oanade konsekvenser om det inte kommer en förändring inom kort. Ungdomarna upplever att vuxenvärlden inte ”tar tag i saken” och att detta kan bero på att det är ett ungdomsrelaterat problem. De känner inte att de är viktiga i kommun eller den samhälleliga utvecklingen. För att bryta trenden kan en förändring eller vidareutveckling bland de samhälleliga systemen vara på

³⁶ Linden, A-L genom Matza 1964:27f)

³⁷ Hirschi, T, 1969; m fl.

plats. En möjlighet att känna sig delaktig i processen och att i de fall ungdomar hamnar i eller cirkulerar kring den så kallade *riskzonen* ska en omedelbar reaktion från föräldrar, skola, fritidsarenor, polis ske. Ju klarare gränser samhällets och föräldrarnas gränser är, desto lättare att efterleva. Låt vidare ungdomar ta del av processen när det exempelvis skapas fritidssysselsättningar för dem. För att de verksamheter kommunen erbjuder ska gå hand i hand med de existerande behoven bör redan befintliga kommunikationskanaler³⁸ utvecklas med till exempel någon form av ungdomsråd, där kommunikation mellan beslutsfattare och ungdomar kan ske på lika villkor. Det är viktigt att även skapa alternativa kanaler genom exempelvis Internet där ungdomar kan dela med sig av idéer och önskemål. För att fritidssysselsättningarna ska ligga så nära ungdomarnas behov som möjligt är det viktigt att de i så stor utsträckning som möjligt är delaktiga i processen (inte bestämmande) och att de åtgärder som skapas utvecklas med utgångspunkt i mångfalden i Landskrona. Sysselsättning med valmöjligheter för alla ungdomar, oavsett exempelvis ekonomiska eller andra bakomliggande egenskaper.

4.3 Social Hållbarhet – exemplet Landskrona

I Landskrona finns det över 40 000 invånare och av dem är över 3500 ungdomar mellan 18 och 24 år gamla³⁹. Dessa ungdomar bör utgöra en generation med goda förutsättningar i form av utbildning, meningsfull fritid och god hälsa. En del av dessa ungdomar har av olika anledningar svårt att organisera och planera sin strävan eller ta tillvara de erbjudanden som existerar på ett rationellt sätt. Valmöjligheterna kan då istället få en motsatt effekt som skapar kaos för de ungdomar som står i ett vägsål och inte riktigt vet var de ska ta vägen. En del ungdomar riskerar att hamna i en utsatt situation som i sin tur kan leda till svårigheter att försörja sig och aktivt delta i samhällslivet. Förändringar i ungdomarnas villkor skapar nya former av problem som ger sig uttryck i exempelvis kriminalitet eller annat avvikande beteenden. Relationen mellan familj, samhälle och andra institutioner har förändrats och ungdomstiden har av olika anledningar förlängts. Denna förlängning har lett till att ungdomar idag är beroende av familj eller samhället under en allt längre tid vilket skapat konflikter i sambandet mellan beroende och självständighet, utveckling av kompetens samt oberoende och mognad⁴⁰. Trenden är att allt fler ungdomar än tidigare varken studerar eller arbetar, vilket bekräftas i departementspromemorian *Arbetskraft och*

³⁸ De enheter med direkt kontakt med ungdomar så som skola, NOVA, Fält och fritidsgruppen etc.

³⁹ SCB, *Folkmängd i riket, län och kommuner 2006-12-31*.

⁴⁰ Ohlson & Svärd 1994

*välfärden*⁴¹. Att vara utan sysselsättning innebär risker som ohälsa i både fysisk och psykisk mening. Det saknas till stor del kunskap om den grupp ungdomar som inte studerar eller återfinns på arbetsmarknaden eller har någon annan form av sysselsättning, vilket enligt utbildningsdepartementet har någon möjlighet att bedöma om samhällets stödinsatser är tillräckliga för att hjälpa de ungdomar som riskerar att långvarigt hamna utanför arbetslivet⁴². Inträdet i arbetslivet är ofta en vändpunkt i en annars negativ utveckling. Dagens arbetsmarknad skapar färre möjligheter än vändpunkter för de som av någon anledning är utsatta. Känslan av att inte vara behövd är som mest uttalad i de lägre sociala grupperna som till kan vara visa sig i destruktivitet. Vad kan vi då göra för de ungdomar som ofta inte går att nå? Ungdomar som deltar i föreningslivet kommer ofta från bättre förhållanden och andra former av aktiviteter kräver ofta, som jag tidigare nämnt, ekonomiska tillgångar.

Landskronas ungdomar avviker inte ifrån vad ungdomar generellt har för önskemål kring sin livssituation. Ungdomar går igenom en period där det upplevs viktigt för dem att känna att de har samma möjlighet som andra tonåringar. Skillnaden idag kan i så fall ses genom att ungdomar i dagens samhälle förväntas att faktiskt eller intalat vara kapitalstärka. Denna förväntning kan istället antas vara en naturlig utveckling i det övriga kapitalsträvande samhället och som satt sin normativa prägel för samhället i helhet. Samma möjlighet kan i ungdomars vardag uppfattas som samma möjlighet till samma *grejor*. Varför upplevs det då så problematiskt i Landskrona? Landskrona kan ses som en mellanstor stad där det genom olika påverkande faktorer skapats en problematik. Ofta benämns den som en ungdomsproblematik som i viss utsträckning kan vara missvisande. I de familjer med sämre ekonomisk möjlighet att följa samhällstakten skapas det motsättningar som inte minst visar sig bland deras ungdomar. För att i ett långsiktigt perspektiv ha möjlighet till en socialt hållbar utveckling är det viktigt att det brottsförebyggande arbete i Landskrona byggs på forskning som lyfter fram vilka metoder som fungerar. Utredningar som ger kunskap i varför vissa samhällseliga fenomen uppstår för att med en bra grundkunskap kunna bemöta exempelvis ungdomsproblematiken genom att förebygga och förändra så att mångfalden, och som jag ser det de resurser som existerar i Landskrona kan komma i rätt dager. Integrera och inte segregera för att kunna uppnå den trygghet som satts som mål. Det krävs en större och mer omfattande, ständigt pågående, process för att på lång sikt nå en socialt hållbar utveckling. Integrationsprocessen i Landskrona bör vara en process där stadens *alla* invånare ingår och inte bara vissa grupper. Det geografiska området där man arbetar integrationsfrämjande bör vara *hela* Landskrona och inte vissa utvalda delar.

⁴¹ www.regeringen.se

⁴² Kommittédirektiv Dir.2003:19

Det krävs kunskap att upptäcka de kompisgrupper som utvecklat förståelse för avvikande beteenden i ett så tidigt skede som möjligt där föräldrar, skola, fritidsledare etc. genom exempelvis en utvecklad och väl fungerande kommunikation. Ungdomar har alltid umgåtts i grupper, det är ett naturligt steg i resan mot vuxenvärlden. Det är viktigt att de kompisgrupper som *inte* befinner sig inom en riskzon eller med ett avvikande beteende inte angrips. Ansvaret ligger på samhällets alla delar och institutioner och som förutom förskola, skola, polis, socialtjänst, ungdomsverksamheter och kommunen även bör tas ett stort ansvar av föräldrar och i Landskronas fall, massmedias sätt att beskriva verkligheten. Syftar då främst på de ungdomsgäng som felaktigt framställdes som ett etablerat kriminellt ungdomsgäng. Av medarbetare inom polis, ungdomsverksamheter och ungdomar själva var framställandet en möjlighet för en icke etablerad ungdomsgrupp i obalans möjlighet att skapa en identitet där de upplevde att de *blev någon och fick respekt*. Genom artiklarna kunde sen en större grupp ungdomar etablera sig en identitet bland andra ungdomar. Genom främst föräldrar splittrades de unga killarna och ”gänget” upplöstes. Detta förstärker föräldrarnas roll bland ungdomar på glid och därigenom möjlighet att axla sin *föräldramantel*.

Jag vill avsluta med att klargöra att en samhällelig och därmed social hållbar utveckling är en långsiktig process som kräver ett fortlöpande arbete. En omfattande och rejäl satsning där det gemensamma målet för Landskrona är att uppnå en social hållbar utveckling genom att priori a lösa integrationen av stadens invandrare. Det är mycket viktigt att fokusera på de delar, micro- som makronivå, geografiskt välfungerande som inte fungerande områden och de institutioner som är välfungerande i Landskrona. Alla strategier och åtgärder som formas inom kommunen måste grunda sig på att *alla* Landskronas invånare *stöttas* och *pressas* till att vara aktivt delaktiga i utvecklingen. Hjälptill självhjälpt där varje individ känner vinning i sitt ansvarstagande. Det handlar om att skapa arbetstillfällen för de vuxna invånarna, säkra ungdomarnas utbildning och på längre sikt att uppnå en socialt hållbar utveckling genom att forma en välfungerande integrationsprocess.

LITTERATUR och REFERENSER

BRÅ

- Estrada, F. *Brottslighetens politiska dynamik – ledarsidors syn på ungdomsbrottslighet 1970-1999* (2004)
Estrada, F. *Ungdomsbrottslighetens utveckling i Sverige* (1997)
Estrada, F. *Ungdomsvåld: Uppmärksamhet och reaktion* (2001)
Estrada, F. *Social Rapport*, Socialstyrelsens publikation (2006)
Konsten att läsa Statistik om brottslighet (2006:1)
Kort om ungdomsbrottslighet (2005)
Kriminalstatistik, Årsbok (2006)
Rättsstatistik. Årsbok (2006)
Självdeklarationsstudie (2005)
Stöld bland ungdomar i årskurs nio (2003:5)
Svenskt brottsförebyggande arbete får beröm, artikel (2007-01-24)
Ungdomar och brott åren 1999-2005 resultat från sex självdeklarationsundersökningar bland elever i årskurs 9 (2006:7)
Varför begår kvinnor färre brott än män? Apropå (1999)

- CEFOS, Centrum för forskning om offentlig sektor, *Rapport* (2006:3)
Farrington, D. *Saving Children From a Life of Crime – Early Risk Factors and Effective Interventions* (2006)
Hirdman, Y. *Om Genusperspektiv* (2005)
Hydén, H. *Normvetenskap*, Sociologiska Institutionen Lunds Universitet (2002)
Hydén, H. Ewerman, A. med flera. *Landskorna 1970-2010 i tid och rum*, Sociologiska Institutionen Lunds Universitet (2004)
Jacobsson, K. *Analys av den offentliga demokratisynen i Sverige under 1960 -70 -80 och 90 talet* (1999)
Rolfson, M. *Unga på drift- om sociala normer och social kontroll på Rosengård* (1994)
SCB, Statistiska centralbyrån, *Disponibel inkomst per konsumtionsenhet för individer efter fördelsland och antal år i Sverige* (2004)
SCB, *Folkmängd i riket, län och kommuner 2006-12-31*
Svensson, L. *Häktad eller omedelbart omhändertagen* (2006)
Torstensson-Levander *Brottsprevention och problemorienterat polisarbete* (1995)

Metodböcker

- Denscombe, M. *Forskningshandboken för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, (2006)

Övrigt

- Integrationsverkets statistik februari 2007* (www.integrationsverket.se)
Regeringens proposition, *Från Invandrarpolitik till Integrationspolitik* (1997/98:16)
Fält – och Fritidverksamheten Landskrona, *Sammanfattande Verksamhetsbeskrivning* (2004)
Kriminalunderrättelsetjänsten Nordvästra Skåne, *Misshandel och Personrån utomhus i Landskrona* (2005)

Föredrag

- Torstensson-Levander, M. Professor i Socialt arbete med inriktning mot kriminologi. (Skånska Teatern Landskrona 2007-01-18)

Bilaga 1

**Samtalsintervju, Mats Karlsson
Biträdande Närpolischef, Landskrona**

- a. Titel, tjänstgjort i Landskrona kommun**
- b. Landskronas utveckling när det gäller ungdomsbrottslighet;**

Misshandel; När det gäller brotten misshandel utomhus begås det till största del av ungdomar mellan 15-25.

- c. Kan du beskriva hur dessa brottsituationer oftast ser ut? (Är det en eller flera gärningsmän/brottsoffer? Finns det en återkommande/vanlig bakomliggande orsak i dessa våldsbrott?)**
- d. Personrån; När det gäller brotten personrån Är fördelningen mer jämn vad det gäller åldersmässigt men här är gärningsmännen män. Är det oftast pengar eller är det mobilen som är det gärningsmännen vill ha?**

Mörkertalet här är stort beroende på att många av brotten, av olika anledningar, inte anmäls. Vad tror du att detta beror på?

Vid personrån är det ofta flera gärningsmän vid råntillfället och ofta är våld med i bilden. Brottsoffren är oftast mellan 19 och uppåt.

Ett annorlunda fenomen är att 53,3% av gärningsmännen är bosatta utanför Landskrona och resterande 46,7% i Landskrona.

- e. Har du någon förklaring till detta? Har ni något samarbete med kringliggande kommuner för att eftersöka var dessa gärningsmän kommer ifrån? För att spekulera; Tror du att det är kommuner som Helsingborg och Malmö eller mindre kommuner?**
- f. Slutligen undrar jag om du skulle kunna berätta lite om hur du upplever just ungdomsbrottslighetens utveckling i Landskrona. Vad tror du att den beror på?**

Bilaga 2

Blåjackorna, samtalsintervju

A: Ålder

B: Kön

C: Hur länge har du arbetat som blåjacka?

D: Vilka arbetstider har Du?

E: Tuffaste/Svåraste händelser Du står/stått inför i ditt arbete?

F: Av de ungdomsgrupper/gäng du stöter på, vilken ålder kan du uppskatta de tillhör? Om de står eller umgås i grupp, ungefär hur många brukar de då vara i varje grupp?

G: Finns det speciella områden i Landskrona du uppfattar som mer ”stökiga” än andra? Vissa tidpunkter eller alltid?

H: Hur upplever du din arbetsinsats som blåjacka? – Upplever du att något borde förändras?

Ö: Här fångar jag in de variabler som kan vara av relevans när det gäller blåjackornas insats eller studien i övrigt.

Bilaga 3

Projektledare, MED – projektet

- **Titel (anställd som)**
- **Arbetat med Ungdomar i Landskrona (NOVA, Fält och Fritidsgruppen)?**

1, Hur ser en vanlig arbetsdag ut för Dig?

2, Finns det någon återkommande problematik/diskussion som ungdomarna tar upp eller för med dig under din arbetstid?

3, Enligt en statistisk rapport från polisen ser man att den tidigare brottstrenden är på väg att vända i Landskrona. Det största problemet har varit (och är fortfarande) personrån och misshandel. Dessa brott är det främst ungdomar som ligger bakom. Kan du diskutera kring detta fenomen? Hur märker Du av det i din yrkesroll bland ungdomarna?

4, Om du tittat tillbaka på de två sista åren (2005 och 2006), har du upplevt någon förändring bland ungdomarna i övrigt?

5, Jag skulle vilja att Du berättar lite om hur du upplever ungdomsbrottsligheten i Landskrona. Vad tror Du kan ligga bakom?

6, Kriminella ungdomsgäng i Landskrona? Finns det? Diskutera kring det.

7, Finns det något du känner att du skulle vilja förändra och som skulle vara positivt för verksamheten eller i det förebyggande arbetet i övrigt?

8, Övrigt

Du får gärna återkomma till mig med det du inte kan svara på idag, eller om du vill tillägga något i efterhand.

Med Vänlig Hälsning

Yenny Holm, Rättssociologiska enheten Lunds Universitet

Yenny.holm@landskrona.se

Tele: 0418 47 00 45

Bilaga 4

Samtalsintervju

Jörgen Patriksson, Chef enheten för förebyggande arbete

- Titel
- Arbetat inom Ungdomshuset NOVAs verksamhet

1, Enligt en statistisk rapport från polisen ser man att den tidigare brottstrenden på väg att vända i Landskrona. Det största problemet har varit (och är fortfarande) personrån och misshandel. Dessa brott är det till störst del ungdomar som ligger bakom. Kan du diskutera lite kring det. Hur märker Du av det? Har Du känt av förändringar bland dina ungdomar negativt/positivt?

2, Mörkertalen bland just personrån är stort beroende på att många av brotten, av olika anledningar inte anmäls. Vad tror du att det beror på?

3, Om du tittar till de två sista åren, 2005 och 2006, ser/ känner du av någon förändring bland ungdomarna för övrigt? Har ni samma besökare eller har det ”poppat” upp någon ny grupp av ungdomar hos er?

4, Jag skulle vilja att Du berättar lite om hur Du upplever ungdomsbrottsligheten i Landskrona. Vad tror du kan ligga bakom?

5, Kriminella Gäng i Landskrona? Finns det? Diskutera kring det.

6, Om det fanns något du känner att du skulle vilja förändra och som skulle vara positivt för verksamheten eller i det förebyggande arbetet överhuvudtaget, vad skulle det då vara?

7, Övrigt

Du får gärna återkomma till mig med det du inte kan svara på direkt eller det är något du i efterhand vill tillägga.

Med Vänlig Hälsning

Yenny Holm, Rättssociologiska enheten Lunds Universitet

Yenny.holm@landskrona.se

Bilaga 5

Samtalsintervju

IP, via MED – projektet

- Kön
- Ålder
- Familj

- Sysselsättning

- Hur skulle du beskriva dig själv som människa?

- Berätta om din ”stökiga period”. Hur såg din vardag ut? Beskriv vänskapen ut i ditt kompisgäng? Skillnader nu och då?

- Hur kom du i kontakt med NOVA personalen/MED - projektet?

- Upplever du en förändring i ditt liv efter kontakt med NOVA/ MED – projektet? Hur ser du på din framtid?

- Hur ser du på dina möjligheter att nå den utbildning och/eller det jobb du vill?

- Hur tror du att ditt liv ser ut om 10 år?

- Vad tror du är anledningen till ungdomsbrottsligheten i Landskrona? Hur tror du att Landskrona ”ser ut” om 10 år?

- Vem eller vilka människor anser du betyder/har betytt mest för Dig i ditt liv?

TACK!

Om det är något du vill återkomma med, eller undrar så är Du självklart välkommen att höra av dig till mig! yenny.holm@landskrona.se eller 0418 470045

Med vänliga hälsningar

Yenny Holm, Rättssociologiska enheten, Lunds Universitet

Samtalsintervju via MED-projektet

Intervjupersonen (IP) kallas i denna svarssammanställning för Elias. Elias är alltså inte hans riktiga namn.

Jag, Yenny, började samtalet med att förklara vem jag var och varför jag gjorde det här arbetet. Förutom att jag har den teoretiska bakgrunden är jag också född och uppvuxen i Landskrona kommun. Frågorna eller punkterna Elias hade som riktlinjer fick han strax innan intervjun på ett papper.

När väl intervjun började undrade jag om Elias ville att jag skulle ställa frågorna eller om han ville berätta fritt kring punkterna. Han valde att prata fritt sen kunde jag hoppa in efteråt om jag ansåg att han missat någon av punkterna.

IP> Jag vill börja med att säga att jag aldrig gjort den här intervjun om det inte var för att ”Mike” sagt att Du var lugn och inte var som dom andra.

JAG> Hur menar Du då?

IP> Jo jag precis som de flesta ungdomarna i denna stad är väldigt trött på allt skitsnack. Vi får ofta en massa enkäter men absolut ingenting händer. De bara låtsas bry sig eller låtsas förstå.

JAG> Förstå vad?

IP> Hur det är att vara ungdom i Landskrona. Det är fan inte lätt. Även om man skulle vilja skärpa sig så är det omöjligt. Man skulle inte vara någon då.

IP> Ja jag heter då Elias och är 17 år. Jag bor med min mamma och pappa och 2 syskon här i Landskrona. Jag är mer eller mindre uppvuxen här i Landskrona och jag går första året på Gymnasiet.

IP> Jag som människa...? Jag är temperamentsfull men försöker bli bättre på det. Här är det inte ok att bli riktigt förbannad... Man ska helst vara tyst och inte synas.

JAG> Vad gör du om dagarna förutom går i skolan?

IP> Jag hänger med killkompisarna. Försöker att inte hitta på skit. Jag brukar vara den som stoppar killarna när de är onödigt bråkiga. Innan var jag en del på NOVA men är väl för gammal att hänga där nu. Finns inte direkt några ställen att vara på med sina kompisar så vi hänger på stan eller hemma hos någon.

JAG> Hur kom de på Nova i kontakt med dig. Jag menar då MED-projektet.

IP> Det var en av dem som jobbar på Nova. Han är schysst. Han och jag pratade en del om livet och han fick mig att börja inse att jag förmodligen skulle komma att ångra det liv jag levt som ungdom och att det kan vara det som styr hela min framtid. Om jag har en kriminell bakgrund kan jag inte jobba med vad som helst till exempel. Jag kunde öppna mig lite för honom utan att jag kände mig som en nolla. Han var ändå inte någon av killarna på stan liksom. Det gick inte vidare utan stannade mellan oss.

JAG> Nu då? Hur ser du på din framtid? Vad vill du?

IP> Jag ska se till att få ett jobb. Så fort jag är klar med skolan. Jag pallar inte med skolan mer och vill inte vara kvar i denna stan heller, det går utför för den. I alla fall som jag ser det.

JAG> Hur ser du på dina möjligheter till jobb då? Utbildning om du skulle vilja det?

IP> Jag har ju inte samma möjlighet som Mikael Svensson precis men om man verkligen visar att man kan så tror jag att det funkar. I alla fall inom fabrik och så.

JAG> Och utbildning, läsa vidare om du skulle vilja det? Hur ser du på dina möjligheter där?

IP> Självklart inte som en svensk kille. Man ser ju att jag inte är svensk.

JAG> Hur menar du då?

IP> Jag är ju alltid en blatte. Blattar ställer till problem enligt svensken, det är inte direkt någon nyhet. Det märker man jämt. Spelar ingen roll om man är en som sköter sig eller inte. Här är för många blattar som inte sköter sig i denna stan, och det är efter det man sätter sanningen.

IP> Mitt liv om 10 år? Jag bor inte här, jag har ett sjsst jobb och tjänar bra med pengar. Kanske flytta tillbaka till mitt hemland. I alla fall bort från Landskrona. Jag pallar inte med Landskrona mer. Ingen bryr sig om att den är ett skithål heller. De bara bryr sig om sina löner och inget annat. Feta lägenheter, snygga bilar men inte om det dom egentligen får betalt för att göra.

JAG> Vilket är?

IP> Att förbättra situationen här i stan. Att se till att ungdomar fixar skolan och se till att det inte lönar sig att vara kriminell. Sverige är mesigt med sånt, det är därför här är så mycket problem. Här bestämmer barnen och föräldrarna kan inte göra någonting. De själv har det dåligt och kan kanske inte ens svenska. Inget jobb, bara socialbidrag.

IP> Ungdomsbrottsligheten i Landskrona? Den är värre än många vet. Ungdomar gör precis som dom vill. Vad ska hända? Polisen hinner aldrig ifatt och får dom fast någon så händer det ingenting. Polisen är inget problem. Vad som kan sätta stopp på det? Svårt... Men man måste ju våga bestämma och visa vem som bestämmer. Hjälp föräldrarna så hjälper de barnen. Om föräldrarna mår bra och vågar bestämma över sina barn så kommer det nog att bli annorlunda.

Landskrona om 10 år? Katastrof om inget händer. Det är det enda jag kan säga. Katastrof. Den som betytt något för mig? Min familj, mina polare och Mike. Han kan vara lugn utan att vara töntig. Han är någon ändå. Fast att han också hittat på skit innan.

Enkät/Självdeklarationsundersökningen (Formades genom enkätprogrammet *Easy Research*)

- Allvar Gullstrandsgymnasiet
- Justus Tranchellsgymnasiet
- Enoch Thulinsgymnasiet
- Elise Malmrosgymnasiet
- Selma Lagerlöfgymnasiet

Gymnasieelever Landskrona kommun

Hej,

Välkommen tillbaka efter ledigheten, hoppas att du haft det skönt!

Jag studerar Rättssociologi vid Lunds Universitet och vill ställa lite frågor till Dig som är elev på en Gymnasieskola i Landskrona kommun. Frågorna handlar bl.a. om din skola, din fritid och dina eventuella aktiviteter på helgerna.

Resultatet av enkäten kommer att redovisas i form av en rapport, där din anonymitet garanteras. Alltså kan ingen, inklusive jag, få reda på vem som svarat vad i enkäten. Bara så Du vet!

Informationen från enkäten kommer även att presenteras som totalsvar där inga individuella svar lyfts fram.

Om Du har några frågor är Du välkommen att kontakta mig per telefon eller e-mail.

Tack för Din medverkan!

Med vänliga hälsningar

Yenny Holm, Rättssociologiska Enheten Lunds Universitet
i samarbete med Landskrona kommun

yenny.holm@landskrona.se

telefon: 0418 470045

1, Ålder?

*15-18

*19-21

*Annat:

2, Kön?

*Man

*Kvinna

3, Är du född och uppvuxen i Sverige?

*Ja, jag är född och uppvuxen i Sverige

*Jag är inte född här men är uppvuxen i Sverige

*Annat:

4, Vilket program läser Du?

(Textfält)

5, Vad gör du helst på din fritid?

*Är hemma

*Är hemma hos kompisar

*Umgås utomhus med kompisar

* Är på ungdomshuset NOVA

*Annat:

6, Känner Du dig trygg i din skola?

*Ja, alltid

*Nej inte alltid

6.1, Om Du inte känner Dig trygg i skolan, Vad beror det på?

*Klasskamrater

*Andra elever på skolan

*Lärare

*Annan personal på skolan

*Annat:

7, Dricker Du alkohol?

*Aldrig

*Ja, det har hänt någon enstaka gång

*Ja, 1-2 gånger i månaden

*Ja, varje helg

*Ja, både vardagar och helger

*Annat:

7.1, Om Du dricker alkohol, vad dricker du då för det mesta?

*Öl, vin eller cider från systembolaget

*Sprit från systembolaget

*Smuggel-öl, vin eller cider

*Smuggelsprit

*Annat:

8, Har Du använt narkotika under åren 2004-2006?

*Nej

*Ja

8.1, Om ja, vilken sorts narkotika har du använt? Du kan välja flera svarsalternativ.

*Under 2004 och då hasch eller cannabis

*Under 2005 och då hasch eller cannabis

*Under 2006 och då hasch eller cannabis

- *Under 2004 och då amfetamin
- *Under 2005 och då amfetamin
- *Under 2006 och då amfetamin

- *Under 2004 och då kokain eller heroin
- *Under 2005 och då kokain eller heroin
- *Under 2006 och då kokain eller heroin
- *Annat:

8.2, Hur ofta har du använt narkotika?

- *Det har hänt någon enstaka gång
- *Någon gång i månaden
- *Flera gånger i månaden
- *Annat:

9, Har det hänt att du struntat i att gå till skolan trots att du inte var sjuk under åren 2004-2006?

- *Nej, det har inte hänt någon gång under åren 2004-2006
- *Ja, Det har hänt någon enstaka gång under åren 2004-2006
- *Ja, det händer ett par gånger i månaden
- *Ja, det händer oftare än ett par gånger i månaden
- *Annat:

9.1, Om du har stannat hemma från skolan utan att du var sjuk, vad berodde det då på? Beskriv med några få ord.

(*Textfält, några rader)

10, Har du tagit något, av någon annan person, som du egentligen inte hade rätt till att ta, under åren 2004-2006? Du kan välja flera svarsalternativ.

- *Nej
- *Ja, en till två gånger under 2004
- *Ja, en till två gånger under 2005
- *Ja, en till två gånger under 2006
- *Ja, fler än tre gånger under 2004
- *Ja, fler än tre gånger under 2005
- *Ja, fler än tre gånger under 2006

10.1, Om ja, vad var det du tog? Du kan välja flera svarsalternativ.

- *Mp3
- *Mobiltelefonen
- *Pengar
- *Annat:

11, Har Du varit i slagsmål under åren 2004, 2005 och 2006? Du kan välja flera svarsalternativ.

*Nej

*Ja, under 2004

Ja, under 2005

*Ja, under 2006

12, Har Du någon gång blivit slagen under åren 2004-2006 så att du var tvungen att uppsöka vård? Du kan välja flera svarsalternativ.

*Nej

*Ja, under 2004

*Ja, under 2005

*Ja, under 2006

12.1, Vart inträffade händelsen/händelserna? Du kan välja flera svarsalternativ.

*I skolan

*Utomhus, i Landskrona centrum

*Utomhus, inte i Landskrona centrum

*Annat:

13, Har Du någon gång slagit någon annan så att den personen behövde uppsöka vård under åren 2004-2006? Du kan välja flera svarsalternativ.

*Nej

*Ja, under 2004

*Ja, under 2005

*Ja, under 2006

13.1, Om ja, var du själv eller var ni några stycken vid händelsen?

*Jag var själv

*Jag hade några kompisar med mig

*Både varit själv och haft kompisar med mig

13.2, Var personen du slog ensam vid tillfället?

*Ja, personen var ensam

*Nej, personen hade kompisar där

*Personen har varit både ensam och med kompisar vid tillfället/tillfällena

13.3, Vad var anledningen till slagen? Du kan välja flera svarsalternativ.

* Vi var ovänner sen tidigare

* För att jag ville ha något personen ägde

* Personen ifråga hade stulit något av mig vid ett tidigare tillfälle

* Annat:

14, Vad tror du är anledningen till att många ungdomar utsätter andra ungdomar för misshandel i Landskrona?

TACK för Din hjälp!